

МОНГОЛ УЛСЫН ИХ ХУРЛЫН ДАРГА
ГОМБОЖАВЫН ЗАНДАНШАТАР
ТАНАА

МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗАР

Төрийн ордон, Жанжин Д. Сүхбаатарын талбай,
6 дугаар хороо, Сүхбаатар дүүрэг, Улаанбаатар хот, 14201
Утас: (976-51) 26 08 17, Факс: (976-51) 26 24 08,
Цахим шуудан: info@cabinet.gov.mn,
Цахим хуудас: www.mongolia.gov.mn

2023. 06. 28 № ЗГ-1/106
танай _____-ны № _____-т

Хуулийн төсөл өргөн
мэдүүлэх тухай

Төсвийн тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төслийг Засгийн газрын хуралдаанаар хэлэлцэн шийдвэрлэсний дагуу Улсын Их Хуралд өргөн мэдүүлж байна.

Улсын Их Хурлын чуулганы хуралдаанаар хэлэлцүүлж өгөхийг хүсье.

Хавсралт хуудастай.

МОНГОЛ УЛСЫН ЕРӨНХИЙ САЙД

Л.ОЮУН-ЭРДЭНЭ

**МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗРЫН
ХЭРЭГ ЭРХЛЭХ ГАЗАР**

Төрийн ордон, Жанжин Д.Сүхбаатарын талбай,
6 дугаар хороо, Сүхбаатар дүүрэг, Улаанбаатар хот, 14201
Утас: (976-51) 26 08 17, Факс: (976-51) 26 24 08,
Цахим шуудан: info@cabinet.gov.mn,
Цахим хуудас: www.cabinet.gov.mn

2023.06.27 № ХТ/1546
танай _____-ны № _____-т

Хуулийн төсөл өргөн мэдүүлэх
хугацааг товлох тухай

Төсвийн тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төслийг Засгийн газрын хуралдаанаар хэлэлцээд Улсын Их Хуралд өргөн мэдүүлэхээр шийдвэрлэсний дагуу холбогдох материалын хамт хүргүүлж байна.

Хянан үзэж, Улсын Их Хуралд өргөн мэдүүлэх хугацааг товлож өгөхийг хүсье.

Хавсралт³³ хуудастай.

МОНГОЛ УЛСЫН САЙД,
ЗАСГИЙН ГАЗРЫН ХЭРЭГ
ЭРХЛЭХ ГАЗРЫН ДАРГА

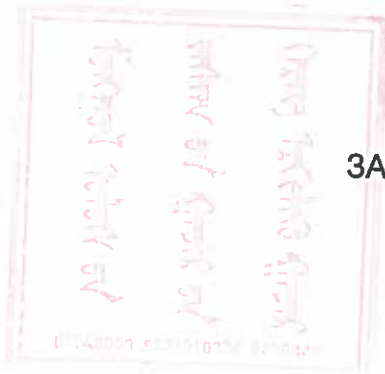
Д.АМАРБАЯСГАЛАН

МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗРЫН ХУРАЛДААНЫ ТЭМДЭГЛЭЛЭЭС

Монгол Улсын Засгийн газрын 2023 оны 06 дугаар сарын 21-ний өдрийн хуралдааны 27 дугаар тэмдэглэлд:

“XV.ХЭЛЭЛЦСЭН нь: Төсвийн тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төсөл

ШИЙДВЭРЛЭСЭН нь: Төсвийн тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төслийг хэлэлцээд Улсын Их Хуралд өргөн мэдүүлэхээр тогтов.” гэжээ.

ЗАСГИЙН ГАЗРЫН ХЭРЭГ ЭРХЛЭХ ГАЗАР

**МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ ЗҮЙ,
ДОТООД ХЭРГИЙН САЙД**

Засгийн газрын V байр, Б.Ширэндэвийн гудамж 8/4,
Чингэлтэй дүүрэг, Улаанбаатар хот, 15160
Утас/Факс: (976-51) 26 75 33,
Цахим шуудан: info@mojha.gov.mn,
Цахим хуудас: www.mojha.gov.mn

2023.06.22 № 1/3509
танай _____-ны № 1а/2945-Т

**ЭРҮҮЛ МЭНДИЙН САЙД
С.ЧИНЗОРИГ ТАНАА**

Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн 20 дугаар зүйлийн 20.8 дахь хэсэгт заасны дагуу Төсвийн тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төслийг Улсын Их Хуралд өргөн мэдүүлэх нь зүйтэй гэж үзэв.

Х.НЯМБААТАР

151603182
А5 Файл.2023

МОНГОЛ УЛСЫН САНГИЙН САЙД

15160 Улаанбаатар хот, Чингэлтэй дүүрэг,
С.Данзангийн гудамж 5/1, Засгийн газрын II байр,
Утас/факс: (976-51) 26 74 68, И-мэйл: info@mof.gov.mn
Вэбсайт: www.mof.gov.mn

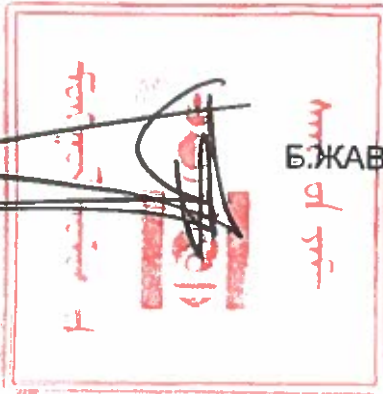
2023.06.26 № 01/4776

танай 2023.06.27-ны № 10/2544 -т

**ЭРҮҮЛ МЭНДИЙН САЙД
С.ЧИНЗОРИГ ТАНАА**

Танаас ирүүлсэн Төсвийн тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төслийг Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн 20 дугаар зүйлийн 20.7 дахь хэсэгт заасны дагуу Улсын Их Хуралд өргөн мэдүүлэх зөвшөөрөл олгож байна.

Хүндэтгэсэн,

Б.ЖАВХЛАН

9761001421

ТӨСВИЙН ТУХАЙ ХУУЛЬД ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ ХУУЛИЙН ТӨСЛИЙН ҮЗЭЛ БАРИМТЛАЛ

Нэг. Хуулийн төсөл боловсруулах үндэслэл, шаардлага

1.1 Хууль зүйн үндэслэл

Төсвийн тухай хуулийн 43 дугаар зүйлд төсвийн жил дамжин хэрэгжих арга хэмжээний зохицуулалт хэсэгт тухайн төсвийн жилд ашиглагдаагүй үлдэгдлийг дараагийн жилд үргэлжлүүлэн зарцуулж болохоор тусгасан бөгөөд мөн хуулийн 7 дугаар зүйлийн 7.7 дахь хэсэгт "Энэ хуулийн 43 дугаар зүйлд зааснаас бусад тохиолдолд төсвийн жил дуусахад төсвийн захирагчийн төсөв зарцуулах эрх нь дуусгавар болох бөгөөд төсвийн захирагчийн төсвийн зарцуулагдаагүй үлдэгдлийг тухайн шатны төсвийн ерөнхий дансанд татан төвлөрүүлнэ" гэж заасан байдаг.

Эрүүл мэндийн тухай хуулийн 13 дугаар зүйлийн 13.1 дэх хэсэгт эрүүл мэндийн тусламж, үйлчилгээг Эмнэлгийн тусламж, үйлчилгээ болон Нийгмийн эрүүл мэндийн тусламж, үйлчилгээ гэсэн 2 төрөлтэй байхаар зохицуулсан бөгөөд 2016 оны 4 дүгээр сарын 22-ны өдөр Эмнэлгийн тусламж, үйлчилгээний тухай хууль шинээр батлуулсан.

Энэхүү хууль батлагдсантай холбогдуулан Төсвийн тухай хуулийн 7 дугаар зүйлийн 7.9 дэх хэсэгт "Энэ хуулийн 7.7 дахь хэсэгт төрийн болон орон нутгийн өмчийн төрөлжсөн мэргэшлийн эмнэлэг, нэгдсэн эмнэлгийн төсвийн захирагчид хамаарахгүй" гэсэн заалтыг оруулж Эмнэлгийн тусламж, үйлчилгээний тухай хуулийг хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөхөөр тусгасан.

2020 оны 8 дугаар сарын 20-ны өдрийн эрүүл мэндийн салбарын багц хуулиудад нэмэлт өөрчлөлт оруулж эрүүл мэндийн салбарт санхүүжилтийн цогц шинэчлэлийг үе шаттайгаар хэрэгжүүлж байна.

1.2 Практик үндэслэл, шаардлага

2021 оноос лавлагаа шатлалын эрүүл мэндийн байгууллагыг, 2022 оноос анхан шатны эрүүл мэндийн байгууллагыг гүйцэтгэлийн санхүүжилтийн тогтолцоонд үе шаттайгаар шилжүүлж, санхүүжилтийн шинэчлэлийг хэрэгжүүлэх явцад үүсэж буй асуудлыг тухай бүр нь холбогдох хууль, журамд нийцүүлэн зохицуулалт хийх, шаардлагатай эрх зүйн баримт бичгүүдэд нэмэлт өөрчлөлт оруулан ажиллаж байна.

Гүйцэтгэлийн санхүүжилтийн тогтолцоонд шилжсэнээр лавлагаа шатлалын эрүүл мэндийн байгууллагуудын санхүүжилт өмнөх оноос нэмэгдэж, эмч, эмнэлгийн мэргэжилтний цалин хөлсийг гүйцэтгэлд үндэслэн нэмэгдүүлэх, шаардлагатай эм, эмнэлгийн хэрэгсэл, багаж тоног төхөөрөмж, тавилга эд хогшлыг худалдан авах зэрэг олон давуу талыг бий болгосон. Түүнчлэн эрүүл мэндийн байгууллагуудын тухайн төсвийн жилд зарцуулагдаагүй дансны үлдэгдлийг татан төвлөрүүлэхгүй байгаа нь байгууллага хөгжих боломжийг хангаж өгч байна.

Эрүүл мэндийн анхан шатны тусламж, үйлчилгээг салбарын хэмжээнд 328 сумын эрүүл мэндийн төв, 207 өрхийн эрүүл мэндийн төв үзүүлж байна. 2022 оны 4 дүгээр сараас эхлэн гүйцэтгэлийн санхүүжилтийн тогтолцоонд шилжүүлсэн бөгөөд 2022 оны төсвийн гүйцэтгэлийн тайлангаар 303 сумын эрүүл мэндийн төв 21.1 тэрбум төгрөгийн дансны үлдэгдэлтэй тайлагнасан байна.

Төрийн аудитын тухай хуулийн дагуу төсвийн жилийн санхүүгийн тайлангийн аудитын шалгалтаар сумын эрүүл мэндийн төвүүдэд "Төсвийн тухай хуулийн 7 дугаар зүйлийн 7.9 дэх хэсэгт "Энэ хуулийн 7.7 дахь хэсэг төрийн болон орон нутгийн өмчийн төрөлжсөн мэргэшлийн эмнэлэг, нэгдсэн эмнэлгийн төсвийн захирагчид хамаарахгүй" гэж заасан нь дээрх эрүүл мэндийн байгууллагад хамааралгүй байна" гэх үндэслэлээр дансны үлдэгдлийг татан төвлөрүүлэх тухай 2021 онд 114.1 сая төгрөгийн акт, 2022 онд 1.4 тэрбум төгрөгийн зөвлөмж өгсөн байна.

Иймд дээр дурдсан асуудлыг хуулиар зохицуулах, хуулийн зохицуулалтыг боловсронгуй болгох хэрэгцээ, шаардлага тулгарч байна.

Хоёр. Хуулийн зорилго, ерөнхий бүтэц, зохицуулах харилцаа, хамрах хүрээ

Төсвийн тухай хуулийн хүрээнд үүсээд байгаа зөрчлийг арилгах, дансны үлдэгдлийг төвлөрүүлэхтэй холбогдсон зарим зохицуулалтыг боловсронгуй болгох зорилгоор Төсвийн тухай хуульд оруулах өөрчлөлтийг Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн 24 дүгээр зүйлд заасан Хуульд өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төслийн хэлбэрээр боловсруулсан.

Мөн Төсвийн тухай хуулийн 7 дугаар зүйлийн 7.9 дэх хэсэгт "Энэ хуулийн 7.7 дахь хэсэгт төрийн болон орон нутгийн өмчийн төрөлжсөн мэргэшлийн эмнэлэг, нэгдсэн эмнэлгийн төсвийн захирагчид хамаарахгүй" гэсэн хэсэгт сум, тосгоны эрүүл мэндийн төвийг нэмж тусгахаар зохицуулалтыг хийсэн.

Шаардлагатай бол дээр дурдсан өөрчлөлттэй холбоотой бусад өөрчлөлтийг хуулийн төсөлд тусгана.

Гурав. Хуулийн төсөл батлагдсаны дараа үүсэж болох эдийн засаг, нийгэм, хууль зүйн үр дагавар, тэдгээрийг шийдвэрлэх талаар авч хэрэгжүүлэх арга хэмжээ

Хуулийн төсөл батлагдсанаар Монгол улсын нийгэм эдийн засагт дараах эерэг үр дүн гарна.

1. Анхан шатны тусламж, үйлчилгээг үзүүлэгч байгууллагууд болох сум, тосгоны эрүүл мэндийн төвийн төсөв, санхүүгийн үйл ажиллагаатай холбогдсон зохицуулалт боловсронгуй болж албан хаагчдын нийгмийн асуудлыг шийдвэрлэх, тоног төхөөрөмжөө шинэчлэх боломж бүрдэнэ.

2. Санхүүгийн тайлангийн аудитын зөрчил, ойлгомжгүй, тодорхойгүй байдал арилна.

Дөрөв. Хуулийг хэрэгжүүлэхэд шинээр боловсруулах, хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах, хүчингүй болсонд тооцох тухай хууль тогтоомжийн талаарх санал

Төсвийн тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төсөл нь Монгол Улсын Үндсэн хууль, Монгол Улсын олон улсын гэрээ болон бусад хуультай уялдсан байна.

Төсвийн тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төсөлтэй холбогдуулан бусад хуульд нэмэлт өөрчлөлт оруулах, хүчингүй болгох заалт байхгүй болно.

ДЭЛГЭРЭНГҮЙ ТАНИЛЦУУЛГА

Төсвийн тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төслийн тухай

Хуулийн төслийн ерөнхий агуулга, зохицуулах харилцаа, хуулийн төсөлд тусгасан зарчмын шинжтэй зохицуулалтын талаар:

Төсвийн тухай хуулийн 43 дугаар зүйлд төсвийн жил дамжин хэрэгжих арга хэмжээний зохицуулалт хэсэгт тухайн төсвийн жилд ашиглагдаагүй үлдэгдлийг дараагийн жилд үргэлжлүүлэн зарцуулж болохоор тусгасан бөгөөд мөн хуулийн 7 дугаар зүйлийн 7.7 дахь хэсэгт “Энэ хуулийн 43 дугаар зүйлд зааснаас бусад тохиолдолд төсвийн жил дуусахад төсвийн захирагчийн төсөв зарцуулах эрх нь дуусгавар болох бөгөөд төсвийн захирагчийн төсвийн зарцуулагдаагүй үлдэгдлийг тухайн шатны төсвийн ерөнхий дансанд татан төвлөрүүлнэ” гэж заасан байдаг.

Эрүүл мэндийн тухай хуулийн 13 дугаар зүйлийн 13.1 дэх хэсэгт эрүүл мэндийн тусламж, үйлчилгээг Эмнэлгийн тусламж, үйлчилгээ болон Нийгмийн эрүүл мэндийн тусламж, үйлчилгээ гэсэн 2 төрөлтэй байхаар зохицуулсан бөгөөд 2016 оны 4 дүгээр сарын 22-ны өдөр Эмнэлгийн тусламж, үйлчилгээний тухай хууль шинээр батлуулсан. Энэхүү хууль батлагдсантай холбогдуулан Төсвийн тухай хуулийн 7 дугаар зүйлийн 7.9 дэх хэсэгт “Энэ хуулийн 7.7 дахь хэсэгт төрийн болон орон нутгийн өмчийн төрөлжсөн мэргэшлийн эмнэлэг, нэгдсэн эмнэлгийн төсвийн захирагчид хамаарахгүй” гэсэн заалтыг оруулж Эмнэлгийн тусламж, үйлчилгээний тухай хуулийг хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөхөөр тусгасан.

2020 оны 8 дугаар сарын 20-ны өдрийн эрүүл мэндийн салбарын багц хуулиудад нэмэлт өөрчлөлт оруулж эрүүл мэндийн салбарт санхүүжилтийн цогц шинэчлэлийг үе шаттайгаар хэрэгжүүлж байна. 2021 оноос лавлагаа шатлалын эрүүл мэндийн байгууллагыг, 2022 оноос анхан шатны эрүүл мэндийн байгууллагыг гүйцэтгэлийн санхүүжилтийн тогтолцоонд үе шаттайгаар шилжүүлж, санхүүжилтийн шинэчлэлийг хэрэгжүүлэх явцад үүсэж буй асуудлыг тухай бүр нь холбогдох хууль, журамд нийцүүлэн зохицуулалт хийх, шаардлагатай эрх зүйн баримт бичгүүдэд нэмэлт өөрчлөлт оруулан ажиллаж байна.

Гүйцэтгэлийн санхүүжилтийн тогтолцоонд шилжсэнээр лавлагаа шатлалын эрүүл мэндийн байгууллагуудын санхүүжилт өмнөх оноос нэмэгдэж, эмч, эмнэлгийн мэргэжилтний цалин хөлсийг гүйцэтгэлд үндэслэн нэмэгдүүлэх, шаардлагатай эм, эмнэлгийн хэрэгсэл, багаж тоног төхөөрөмж, тавилга эд хогшлыг худалдан авах зэрэг олон давуу талыг бий болгосон. Түүнчлэн эрүүл мэндийн байгууллагуудын тухайн төсвийн жилд зарцуулагдаагүй дансны үлдэгдлийг татан төвлөрүүлэхгүй байгаа нь байгууллага хөгжих боломжийг хангаж өгч байна.

Тухайн харилцааг үрьд нь хууль, эрх зүйн бусад актаар зохицуулж ирсэн байдал:

Төсвийн тухай хуулийн 7 дугаар зүйлийн 7.9 дэх хэсэгт “Энэ хуулийн 7.7 дахь хэсэгт төрийн болон орон нутгийн өмчийн төрөлжсөн мэргэшлийн эмнэлэг, нэгдсэн эмнэлгийн төсвийн захирагчид хамаарахгүй” гэсэн заалтыг 2016 оны 4 дүгээр сарын 22-ны өдрийн хуулиар нэмсэн бөгөөд 2016 онд сум, тосгоны эрүүл мэндийн төв нь Төсвийн тухай хуулийн 61 дүгээр зүйлд заасан Засгийн газрын зарим чиг үүргийг орон нутагт төлөөлөн хэрэгжүүлэх тусгай зориулалтын шилжүүлгийн байгууллага байсан бөгөөд төсвийн төвлөрүүлэн захирагч нь тус хуулийн 15 дугаар зүйлийн 15.2-т “Энэ хуулийн 39.1-д заасан гэрээгээр тусгай зориулалтын шилжүүлэг хүлээн авсан төсвийн төвлөрүүлэн захирагч нь аймаг, нийслэлийн Засаг дарга байна” гэж заасны дагуу зохицуулагдаж байсан.

2022 оны 4 дүгээр сарын 22-ны өдрийн “Төсвийн тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай” хуулиар Төсвийн тухай хуулийн 61 дүгээр зүйлийн 61.2-т “Энэ хуулийн 61.1-д заасан төлөөлөн хэрэгжүүлэх чиг үүргийг энэ хуулийн 39 дүгээр зүйлд зааснаар холбогдох шатны төсвөөс санхүүжүүлнэ” гэж өөрчлөн найруулсан. Энэхүү заалтын дагуу сум, тосгоны эрүүл мэндийн төвийн санхүүжилт нь Эрүүл мэндийн сайдын багцын урсгал төсөвт батлагдаж, эрүүл мэндийн даатгалын сангаар дамжуулан тусламж, үйлчилгээг худалдан авч, үзүүлсэн тусламж, үйлчилгээний гүйцэтгэлээр санхүүжүүлэх үйл ажиллагаа явагдаж эхэлсэн.

Хуулийн төслийг боловсруулахтай холбогдуулан хууль санаачлагчаас авч хэрэгжүүлсэн арга хэмжээ:

- Үзэл баримтлалыг боловсруулан 2023.05.02-ны өдрийн 1а/2020 дугаарт албан бичгээр Хууль зүй, дотоод хэргийн яам, Сангийн яамдад хүргүүлж батлуулсан.
- Хуулийн танилцуулга, үр нөлөөний үнэлгээ, тандалт судалгаа, зардлын тооцооны боловсруулалтыг хийж 2023.05.22-ны өдрийн 1а/2357 дугаарт албан бичгээр яамдуудаас санал авахаар хүргүүлж, нийт 15 яамнаас 14 яамны хариуг албан бичгээр авч саналын товъёог хийж бэлтгэсэн.
- Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн 40 дүгээр зүйлийн 40.1.7-т заасны дагуу Засгийн газрын хуралдаанаар хэлэлцүүлэх зөвшөөрөл авахаар Хуульзүй, дотоод хэргийн яам (1а/2659), Сангийн яам (1а/2660) -д тус тус хүргүүлж Засгийн газрын хуралдаанаар хэлэлцүүлэх зөвшөөрлийг авч ажилласан.
- Засгийн газрын хэрэг эрхлэх газарт хүргүүлэх хуулийн төслийн бүрдүүлбэрийг хангаж 2023 оны 6 дугаар сарын 14-ны өдрийн 1а/2792 албан бичгээр хүргүүлж, 2023 оны 6 дугаар сарын 22-ны өдрийн хуралдаанаар хэлэлцүүлж дэмжигдсэн.
- Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн 40 дүгээр зүйлийн 40.1.7-т заасны дагуу Улсын Их Хуралд өргөн мэдүүлэх зөвшөөрөл авахаар Хуульзүй, дотоод

хэргийн яам (1а/2945), Сангийн яам (1а/2944) -д тус тус хүргүүлж, зөвшөөрлийг авч ажилласан.

Хуулийн төслийг олон нийтээр хэлэлцүүлсэн дүн:

Эрүүл мэндийн яамны цахим хуудсанд <https://moh.gov.mn/news/6455> холбоосоор байршуулан хуулийн төсөлд эрх, хууль ёсны ашиг сонирхол нь хөндөгдөх иргэн, хуулийн этгээдийн төлөөлөл болон олон нийтээс авах санал авах ажлыг зохион байгуулсан бөгөөд иргэд олон нийтээс санал ирүүлээгүй байна.

Төсвийн тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төсөлд санал авч байна

Мэдээний ангилал

Аргументийн үндэслэл
Билэвчлэл, Билэвчлэл
Холбоо барих
Холбоо барих

Цаг үеийн мэдээ
2022.07.27
2022.07.27
2022.07.27
2022.07.27
2022.07.27
2022.07.27

Сошиалд дагаарай

Холбоотон мэдээ мэдээлэл

ХҮҮХДИЙН ТАРГАЛАЛТ 6.7
ДАХИН НЭМЭГДСЭН НЬ ШИМ
ТЭЖЭЭЛ БАГАТАЙ

ТҮЛЭНХИЙН ТӨВ БҮРЭН
АШИГЛАЛТАД ОРЛОО

"МОНПЭН САНААЧИЛГА" ЗАГВАР
ТӨСӨЛ ӨВӨРХАНГАЙД НЭЭЛТЭЭ
ХИЛЭЭ

"ЭНХЭЭ МЭНДЭЭ ХҮҮХЭЛДЭЭН
БААТРУУД ХҮҮХЭД БАГАЧУУДАД
ЭРҮҮЛ МЭНДИЙН ЗӨВЛӨГӨӨ

МАНДАЙ УЛСЫН 45-69 НАСНЫ
ХОЕР ХҮН ТУТМЫН НЭГ НЬ
ХАЛДВАРТ БҮС ӨВЧНОӨР

С ЧИНЗӨРИЙГ ЭХНИИ ЭЭ ТЭЖИЙН
СУАЛЫН ЭМБ-ЫН СУВИЛАГЧИЙН
ҮНДСЭН ЦАЛИНГ 30 ХУВИАР

Бусад судалгаа, шинжилгээний тайлангийн дүгнэлт:

Эрүүл мэндийн анхан шатны тусламж, үйлчилгээг салбарын хэмжээнд 328 сумын эрүүл мэндийн төв, 207 өрхийн эрүүл мэндийн төв үзүүлж байна. 2022 оны 4 дүгээр сараас эхлэн гүйцэтгэлийн санхүүжилтийн тогтолцоонд шилжүүлсэн бөгөөд 2022 оны төсвийн гүйцэтгэлийн тайлангаар 303 сумын эрүүл мэндийн төв 21.1 тэрбум төгрөгийн дансны үлдэгдэлтэй тайлагнасан байна.

Төрийн аудитын тухай хуулийн дагуу төсвийн жилийн санхүүгийн тайлангийн аудитын шалгалтаар сумын эрүүл мэндийн төвүүдэд "Төсвийн тухай хуулийн 7 дугаар зүйлийн 7.9 дэх хэсэгт "Энэ хуулийн 7.7 дахь хэсэг төрийн болон орон нутгийн өмчийн төрөлжсөн мэргэшлийн эмнэлэг, нэгдсэн эмнэлгийн төсвийн

захирагчид хамаарахгүй" гэж заасан нь дээрх эрүүл мэндийн байгууллагад хамааралгүй байна" гэх үндэслэлээр дансны үлдэгдлийг татан төвлөрүүлэх тухай 2021 онд 114.1 сая төгрөгийн акт, 2022 онд 1.4 тэрбум төгрөгийн зөвлөмж өгсөн байна.

Иймд дээр дурьдсан шалтгааны улмаас Төсвийн тухай хуулийн хүрээнд үүсээд байгаа зөрчлийг арилгах, дансны үлдэгдлийг төвлөрүүлэхтэй холбогдсон зарим зохицуулалтыг боловсронгуй болгох зорилгоор Төсвийн тухай хуульд оруулах өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төслийг боловсруулсан.

Үүнд Төсвийн тухай хуулийн 7 дугаар зүйлийн 7.9 дэх хэсэгт "Энэ хуулийн 7.7 дахь хэсэгт төрийн болон орон нутгийн өмчийн төрөлжсөн мэргэшлийн эмнэлэг, нэгдсэн эмнэлгийн төсвийн захирагчид хамаарахгүй" гэсэн хэсэгт сум, тосгоны эрүүл мэндийн төвийг нэмж тусгах зохицуулалтыг хийсэн.

Төсвийн тухай хуульд дээр дурдсан өөрчлөлтийг оруулснаар анхан шатны тусламж, үйлчилгээ үзүүлэгч байгууллагууд болох сум, тосгоны эрүүл мэндийн төвийн төсөв, санхүүгийн үйл ажиллагаатай холбогдсон зохицуулалт боловсронгуй болж албан хаагчдын нийгмийн асуудлыг шийдвэрлэх, нэн шаардлагатай эмнэлгийн хэрэгсэл, тоног төхөөрөмж, тавилга хогшилыг шинэчлэх боломж бүрдэнэ. Мөн санхүүгийн тайлангийн аудитын зөрчил, ойлгомжгүй, тодорхойгүй байдал арилах болно.

---oOo---

ТОВЧ ТАНИЛЦУУЛГА

Төсвийн тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төслийн тухай

Өөрчлөлт оруулах, өөрчлөн найруулах, үг, өгүүлбэрийг хасах, хүчингүй болсонд тооцох болсон үндэслэл, шаардлага

Төсвийн тухай хуулийн 43 дугаар зүйлд төсвийн жил дамжин хэрэгжих арга хэмжээний зохицуулалт хэсэгт тухайн төсвийн жилд ашиглагдаагүй үлдэгдлийг дараагийн жилд үргэлжлүүлэн зарцуулж болохоор тусгасан бөгөөд мөн хуулийн 7 дугаар зүйлийн 7.7 дахь хэсэгт "Энэ хуулийн 43 дугаар зүйлд зааснаас бусад тохиолдолд төсвийн жил дуусахад төсвийн захирагчийн төсөв зарцуулах эрх нь дуусгавар болох бөгөөд төсвийн захирагчийн төсвийн зарцуулагдаагүй үлдэгдлийг тухайн шатны төсвийн ерөнхий дансанд татан төвлөрүүлнэ" гэж заасан байдаг.

Эрүүл мэндийн тухай хуулийн 13 дугаар зүйлийн 13.1 дэх хэсэгт эрүүл мэндийн тусламж, үйлчилгээг Эмнэлгийн тусламж, үйлчилгээ болон Нийгмийн эрүүл мэндийн тусламж, үйлчилгээ гэсэн 2 төрөлтэй байхаар зохицуулсан бөгөөд 2016 оны 4 дүгээр сарын 22-ны өдөр Эмнэлгийн тусламж, үйлчилгээний тухай хууль шинээр батлуулсан. Энэхүү хууль батлагдсантай холбогдуулан Төсвийн тухай хуулийн 7 дугаар зүйлийн 7.9 дэх хэсэгт "Энэ хуулийн 7.7 дахь хэсэгт төрийн болон орон нутгийн өмчийн төрөлжсөн мэргэшлийн эмнэлэг, нэгдсэн эмнэлгийн төсвийн захирагчид хамаарахгүй" гэсэн заалтыг оруулж Эмнэлгийн тусламж, үйлчилгээний тухай хуулийг хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөхөөр тусгасан.

Төрийн аудитын тухай хуулийн дагуу төсвийн жилийн санхүүгийн тайлангийн аудитын шалгалтаар сум, тосгоны эрүүл мэндийн төвүүдэд "Төсвийн тухай хуулийн 7 дугаар зүйлийн 7.9 дэх хэсэгт "Энэ хуулийн 7.7 дахь хэсэг төрийн болон орон нутгийн өмчийн төрөлжсөн мэргэшлийн эмнэлэг, нэгдсэн эмнэлгийн төсвийн захирагчид хамаарахгүй" гэж заасан нь дээрх эрүүл мэндийн байгууллагад хамааралгүй байна" гэх үндэслэлээр дансны үлдэгдлийг татан төвлөрүүлэх тухай 2021 онд 114.1 сая төгрөгийн акт, 2022 онд 1.4 тэрбум төгрөгийн зөвлөмж өгсөн байна.

Иймд дээр дурьдсан шалтгааны улмаас Төсвийн тухай хуулийн хүрээнд үүсээд байгаа зөрчлийг арилгах, дансны үлдэгдлийг төвлөрүүлэхтэй холбогдсон зарим зохицуулалтыг боловсронгуй болгох зорилгоор Төсвийн тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төслийг боловсруулсан.

Зохицуулахаар тусгасан харилцааны агуулга, зохицуулалтыг хэрхэн ойлгох тухай:

Төсвийн тухай хуулийн 7 дугаар зүйлийн 7.9 дэх хэсэгт "Энэ хуулийн 7.7 дахь хэсэгт төрийн болон орон нутгийн өмчийн төрөлжсөн мэргэшлийн эмнэлэг, нэгдсэн эмнэлгийн төсвийн захирагчид хамаарахгүй" гэсэн хэсэгт "сум, тосгоны эрүүл мэндийн төв" гэсэн байгууллагыг оруулах зохицуулалтыг хийсэн.

Ингэснээр эрүүл мэндийн анхан шатны тусламж, үйлчилгээ үзүүлэгч байгууллагууд болох сум, тосгоны эрүүл мэндийн төвийн төсөв, санхүүгийн үйл ажиллагаатай холбогдсон зохицуулалт боловсронгуй болж, санхүүгийн тайлангийн аудитын зөрчил, ойлгомжгүй, тодорхойгүй байдал арилах болно.

Сум, тосгоны эрүүл мэндийн төв гэдэг байгууллагад улсын хэмжээнд эрүүл мэндийн анхан шатны тусламж, үйлчилгээ үзүүлж буй 328 сум, тосгоны эрүүл мэндийн төвийг хамааруулж ойлгоно.

Нэр томъёо, ухагдахууны үүсэл:

Хуулийн төсөлд тусгайлсан хуулийн нэр томъёолол нэмэхгүй бөгөөд холбогдох заалтад нэмж буй "сум, тосгоны эрүүл мэндийн төв" нь Эрүүл мэндийн тухай хуулийн 15 дугаар зүйлд заасан "Эрүүл мэндийн тусламж, үйлчилгээ үзүүлэгч байгууллагын төрөл"-ын 15.1.2-т заасан байгууллага бөгөөд Эмнэлгийн тусламж, үйлчилгээний тухай хуулийн 6 дугаар зүйлд заасан чиг үүргийг гүйцэтгэнэ.

---oOo---

МОНГОЛ УЛСЫН ХУУЛЬ

2023 оны ... дугаар
сарын ...-ны өдөр

Улаанбаатар

ТӨСВИЙН ТУХАЙ ХУУЛЬД ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ

1 дүгээр зүйл.Төсвийн тухай хуулийн 7 дугаар зүйлийн 7.9 дэх хэсгийг дор дурдсанаар өөрчлөн найруулсугай.

“7.9 Энэ хуулийн 7.7 дахь хэсэг төрийн болон орон нутгийн өмчийн төрөлжсөн мэргэшлийн эмнэлэг, нэгдсэн эмнэлэг, сум, тосгоны эрүүл мэндийн төвийн төсвийн захирагчид хамаарахгүй.”

2 дугаар зүйл.Энэ хуулийг 2023 оны 07 дугаар сарын 01-ний өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

ГАРЫН ҮСЭГ

ТӨСВИЙН ТУХАЙ ХУУЛЬД ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ ХУУЛИЙН ТӨСЛИЙН ҮР НӨЛӨӨНИЙ ҮНЭЛГЭЭ

НЭГ.ЕРӨНХИЙ ЗҮЙЛ

Төсвийн тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төсөл /цаашид “хуулийн төсөл” гэх/-ийн төслийн үр нөлөөг Засгийн газрын 2016 оны 59 дүгээр тогтоолын 3 дугаар хавсралтаар баталсан “Хууль тогтоомжийн төслийн үр нөлөөг үнэлэх аргачлал”-д /цаашид “аргачлал” гэх/ заасны дагуу үнэлсэн болно.

Хуулийн төслийг аргачлалд заасны дагуу дараах үе шаттай хийлээ:

- Ерөнхий зүйл
- Шалгуур үзүүлэлтийг сонгох
- Урьдчилан сонгосон шалгуур үзүүлэлтэд тохирох шалгах хэрэгслийн дагуу үр нөлөөг тооцох
- Үр дүнг үнэлэх, зөвлөмж өгөх.

ХОЁР.ХУУЛИЙН ТӨСЛИЙН ШАЛГУУР ҮЗҮҮЛЭЛТИЙГ СОНГОСОН БАЙДАЛ, ҮНДЭСЛЭЛ

Тус үнэлгээний ажлыг хийж гүйцэтгэхдээ хуулийн төслийн зорилго, хамрах хүрээ, зохицуулах асуудалтай уялдуулан, аргачлалд дурдсан 6 шалгуур үзүүлэлтээс 3 шалгуур үзүүлэлтийг сонголоо. Үүнд:

- Зорилгод хүрэх байдал
- Ойлгомжтой байдал
- Харилцан уялдаа зэрэг болно.

“Зорилгод хүрэх байдал” гэсэн шалгуур үзүүлэлтийн хүрээнд хуулийн төслийн зорилго нь үзэл баримтлалд тусгасан хуулийн төслийг боловсруулах болсон үндэслэл, шаардлагад нийцэж буй байдал, хуулийн төсөлд тусгагдсан зохицуулалтууд нь хуулийн төслийн зорилгод хүрэх боломжтой эсэхийг үнэллээ.

Энэхүү үнэлгээг хийхдээ хуулийн төслийн үзэл баримтлалтай танилцаж, хуулийн төсөл боловсруулах болсон үндэслэл, шаардлага, хуулийн төслийн зорилго болон зорилгод хүрэхэд чиглэгдсэн, мөн түүнийг тодорхой илэрхийлж чадахуйц арга хэмжээ, зохицуулалтыг сонгож авсан болно.

“Ойлгомжтой байдал” гэсэн шалгуур үзүүлэлтийн хүрээнд хуулийн төсөл нь боловсруулалтын хувьд Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн 29, 30 дугаар зүйл болон Хууль тогтоомжийн төсөл боловсруулах аргачлалд заасан шаардлагыг хангасан эсэхийг, түүнчлэн хэрэглэх, хэрэгжүүлэх этгээдүүд хуулийг ойлгож хэрэглэх, хэрэгжүүлэх боломжтой байдлаар боловсруулагдсан эсэхийг шалгахын тулд хуулийн төслийг бүхэлд нь сонгон авлаа.

“Харилцан уялдаа” шалгуур үзүүлэлтийн хүрээнд хуулийн төслийг бүхэлд нь Үндсэн хууль холбогдох бусад хуульд нийцсэн эсэхийг аргачлалд заасан асуултад хариулах байдлаар үнэлгээг хийхээр тооцов.

ГУРАВ.УРЬДЧИЛАН СОНГОСОН ШАЛГУУР ҮЗҮҮЛЭЛТЭД ТОХИРОХ ШАЛГАХ ХЭРЭГСЛИЙН ДАГУУ ХУУЛИЙН ТӨСЛИЙН ҮР НӨЛӨӨГ ҮНЭЛСЭН БАЙДАЛ

Сонгосон шалгуур үзүүлэлтийн дагуу үр нөлөөг үнэлэхэд хамруулах хэсэг, түүнийг шалгах хэрэгслийг хүснэгтийн дагуу тогтоолоо. Үүнд:

Д/д	Шалгуур үзүүлэлт	Үр нөлөөг үнэлэх хэсэг	Шалгах хэрэгсэл
-----	------------------	------------------------	-----------------

1.	Зорилгод хүрэх байдал	Хуулийн төсөл бүхэлд нь	Хуулийн төслийн үзэл баримтлалд дэвшүүлсэн зорилтыг хангах эсэхэд дүн шинжилгээ хийх
2.	Ойлгомжтой байдал	Хуулийн төслийн зохицуулалтыг бүхэлд нь	Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн 29, 30 дугаар зүйл, хууль тогтоомжийн төсөл боловсруулах аргачлалд заасан шаардлагыг хангасан эсэхийг шалгах
3.	Харилцан уялдаа	Хуулийн төсөл бүхэлд нь	Хуулийн төслийн уялдаа холбоог Хууль тогтоомжийн тухай хууль болон аргачлалд заасан асуулгуудаар шалгах

Дээрх урьдчилан сонгосон шалгуур үзүүлэлтэд тохирсон шалгах хэрэгслийн дагуу хуулийн төслийн үр нөлөөг дараах байдлаар үнэллээ.

3.1 “Зорилгод хүрэх байдал” шалгуур үзүүлэлтийн хүрээнд хуулийн төслийн үзэл баримтлалд тусгасан хуулийн төсөл боловсруулах болсон үндэслэл, хэрэгцээ шаардлагад хуулийн төслийн зорилт, зохицуулалтууд нь нийцэж байгаа эсэхэд дүн шинжилгээ хийх үүднээс хуулийн төслийн үзэл баримтлалтай танилцаж, үзэл баримтлал болон хуулийн төслийн зорилт, түүнийг хангахад чиглэсэн зохицуулалтуудыг харьцуулах байдлаар дүн шинжилгээ хийлээ.

Хуулийн төслийн үзэл баримтлалд:

Төсвийн тухай хуулийн 43 дугаар зүйлд төсвийн жил дамжин хэрэгжих арга хэмжээний зохицуулалт хэсэгт тухайн төсвийн жилд ашиглагдаагүй үлдэгдлийг дараагийн жилд үргэлжлүүлэн зарцуулж болохоор тусгасан бөгөөд мөн хуулийн 7 дугаар зүйлийн 7.7 дахь хэсэгт “Энэ хуулийн 43 дугаар зүйлд зааснаас бусад тохиолдолд төсвийн жил дуусахад төсвийн захирагчийн төсөв зарцуулах эрх нь дуусгавар болох бөгөөд төсвийн захирагчийн төсвийн зарцуулагдаагүй үлдэгдлийг тухайн шатны төсвийн ерөнхий дансанд татан төвлөрүүлнэ” гэж заасан байдаг.

Эрүүл мэндийн тухай хуулийн 13 дугаар зүйлийн 13.1 дэх хэсэгт эрүүл мэндийн тусламж, үйлчилгээг Эмнэлгийн тусламж, үйлчилгээ болон Нийгмийн эрүүл мэндийн тусламж, үйлчилгээ гэсэн 2 төрөлтэй байхаар зохицуулсан бөгөөд 2016 оны 4 дүгээр сарын 22-ны өдөр Эмнэлгийн тусламж, үйлчилгээний тухай хууль шинээр батлуулсан.

Энэхүү хууль батлагдсантай холбогдуулан Төсвийн тухай хуулийн 7 дугаар зүйлийн 7.9 дэх хэсэгт “Энэ хуулийн 7.7 дахь хэсэгт төрийн болон орон нутгийн өмчийн төрөлжсөн мэргэшлийн эмнэлэг, нэгдсэн эмнэлгийн төсвийн захирагчид хамаарахгүй” гэсэн заалтыг оруулж Эмнэлгийн тусламж, үйлчилгээний тухай хуулийг хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөхөөр тусгасан.

2020 оны 8 дугаар сарын 20-ны өдрийн эрүүл мэндийн салбарын багц хуулиудад нэмэлт өөрчлөлт оруулж эрүүл мэндийн салбарт санхүүжилтийн цогц шинэчлэлийг үе шаттайгаар хэрэгжүүлж байна.

2021 оноос лавлагаа шатлалын эрүүл мэндийн байгууллагыг, 2022 оноос анхан шатны эрүүл мэндийн байгууллагыг гүйцэтгэлийн санхүүжилтийн тогтолцоонд үе шаттайгаар шилжүүлж, санхүүжилтийн шинэчлэлийг хэрэгжүүлэх явцад үүсэж буй асуудлыг тухай бүр нь холбогдох хууль, журамд нийцүүлэн зохицуулалт хийх, шаардлагатай эрх зүйн баримт бичгүүдэд нэмэлт өөрчлөлт оруулан ажиллаж байна.

Гүйцэтгэлийн санхүүжилтийн тогтолцоонд шилжсэнээр лавлагаа шатлалын эрүүл мэндийн байгууллагуудын санхүүжилт өмнөх оноос нэмэгдэж, эмч, эмнэлгийн мэргэжилтний цалин хөлсийг гүйцэтгэлд үндэслэн нэмэгдүүлэх, шаардлагатай эм, эмнэлгийн хэрэгсэл, багаж тоног төхөөрөмж, тавилга эд хогшлыг худалдан авах зэрэг олон давуу талыг бий болгосон. Түүнчлэн эрүүл мэндийн байгууллагуудын тухайн төсвийн жилд зарцуулагдаагүй дансны үлдэгдлийг татан төвлөрүүлэхгүй байгаа нь тухайн байгууллага хөгжих боломжийг бүрдүүлж өгч байна.

Эрүүл мэндийн анхан шатны тусламж, үйлчилгээг салбарын хэмжээнд 328 сум, тосгоны эрүүл мэндийн төв, 207 өрхийн эрүүл мэндийн төв үзүүлж байна. 2022 оны 4

дүгээр сараас эхлэн гүйцэтгэлийн санхүүжилтийн тогтолцоонд шилжүүлсэн бөгөөд 2022 оны төсвийн гүйцэтгэлийн тайлангаар 303 сум, тосгоны эрүүл мэндийн төв 21.1 тэрбум төгрөгийн дансны үлдэгдэлтэй тайлагнасан байна.

Төрийн аудитын тухай хуулийн дагуу төсвийн жилийн санхүүгийн тайлангийн аудитын шалгалтаар сум, тосгоны эрүүл мэндийн төвүүдэд "Төсвийн тухай хуулийн 7 дугаар зүйлийн 7.9 дэх хэсэгт "Энэ хуулийн 7.7 дахь хэсэг төрийн болон орон нутгийн өмчийн төрөлжсөн мэргэшлийн эмнэлэг, нэгдсэн эмнэлгийн төсвийн захирагчид хамаарахгүй" гэж заасан нь дээрх сум, тосгоны эрүүл мэндийн төвүүдэд хамааралгүй байна" гэх үндэслэлээр дансны үлдэгдлийг татан төвлөрүүлэх тухай 2021 онд 114.1 сая төгрөгийн акт, 2022 онд 1.4 тэрбум төгрөгийн зөвлөмж өгсөн байна.

Иймд дээр дурдсан асуудлыг хуулиар зохицуулах, хуулийн зохицуулалтыг боловсронгуй болгох хэрэгцээ, шаардлага тулгарч байна.

Аливаа хуулийн зохицуулалт нь хуулийн төсөл боловсруулах болсон үндэслэл, шаардлагад нийцсэн байх ёстой учраас нэн түрүүнд хуулийн төслийн зорилгыг хуулийн төслийн үзэл баримтлалд тусгасан хэрэгцээ шаардлага, үндэслэл болон зорилготой харьцуулан дараах үнэлэх хэсгээ тогтоолоо.

Хуулийн төслийн хэрэгцээ шаардлага	Хуулийн төслийн зорилго
Төсвийн тухай хуулийн хүрээнд үүсээд байгаа зөрчлийг арилгах, дансны үлдэгдлийг төвлөрүүлэхтэй холбогдсон зарим зохицуулалтыг боловсронгуй болгох	Төсвийн тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төсөл батлагдсанаар Төсвийн тухай хуулийн хүрээнд үүсээд байгаа зөрчлийг арилгах, дансны үлдэгдлийг төвлөрүүлэхтэй холбогдсон зарим зохицуулалтыг боловсронгуй болно. Тодруулбал, сум, тосгоны эрүүл мэндийн төвүүдийн үзүүлсэн тусламж, үйлчилгээний тухайн жилийн санхүүжилтийн зарцуулаагүй үлдэгдлийг жилийн эцэст төсвийн ерөнхий дансанд татан төвлөрүүлэхгүй, хуулийн үйлчлэл тэгш болно.

Хуулийн төслийн зохицуулалтууд нь хуулийн төслийн зорилгыг хангахад чиглэсэн эсэх, тэдгээр нь зорилгыг хангах боломжтой байдлаар томъёологдсон эсэхийг үнэлэхээр хуулийн төслийн зорилгыг сонгож авсан дараах зохицуулалтуудтай харьцуулан дүн шинжилгээ хийлээ.

Хуулийн төслийн 7 дугаар зүйлд

1 дүгээр зүйл.Төсвийн тухай хуулийн 7 дугаар зүйлийн 7.9 дэх хэсгийг дор дурдсанаар өөрчлөн найруулсугай.

"7.9 Энэ хуулийн 7.7 дахь хэсэг төрийн болон орон нутгийн өмчийн төрөлжсөн мэргэшлийн эмнэлэг, нэгдсэн эмнэлэг, сум, тосгоны эрүүл мэндийн төвийн төсвийн захирагчид хамаарахгүй."

2 дугаар зүйл.Энэ хуулийг 2023 оны 07 дугаар сарын 01-ний өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөнө.

Уг хуулийн зорилго нь хуулийн үйлчлэлийн хүрээнд үүсээд байгаа зөрчлийг арилгах эрхзүйн орчинг бүрдүүлнэ.

Иймд дээр дурдсан үндэслэл, шаардлагыг харгалзан, төсвийн холбогдох харилцаанд эрх зүйн зохицуулалтыг боловсронгуй болгох зорилгоор Төсвийн тухай хуульд өөрчлөлт оруулах төслийг боловсруулж батлуулах нь зүйтэй гэж үзлээ.

3.2. "Ойлгомжтой байдал" гэсэн шалгуур үзүүлэлтийн хүрээнд хуулийн төсөл нь боловсруулалтын хувьд Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн 29, 30 дугаар зүйл болон Хууль тогтоомжийн төсөл боловсруулах аргачлалд заасан шаардлагыг хангасан эсэхийг, түүнчлэн хэрэглэх, хэрэгжүүлэх этгээдүүд хуулийг ойлгож хэрэглэх, хэрэгжүүлэх боломжтой байдлаар боловсруулагдсан эсэхийг шалгахын тулд хуулийн төслийг бүхэлд нь сонгон авлаа.

Д/д	Хуулийн төслөөс ойлгомжгүй байгаа зохицуулалт	Тайлбар	Санал
1.	Байхгүй	Байхгүй	Байхгүй

Түүнчлэн энэхүү шалгах хэрэгслийн дагуу хуулийн төслийг хууль тогтоомжийн тухай хуулийн 29 дүгээр зүйлд заасан хууль тогтоомжийн төслийн эх бичвэрийн агуулгад тавих нийтлэг шаардлага, 30 дугаар зүйлд заасан хуулийн төслийн хэл зүй, найруулгад тавих нийтлэг шаардлагад боловсруулсан эсэхийг шалгасан. Үүнд:

Д/д	Шалгах асуулт	Шаардлагыг хангасан эсэх
1.	29.1.1.Монгол Улсын Үндсэн хууль, Монгол Улсын олон улсын гэрээнд нийцсэн, бусад хууль, үндэсний аюулгүй байдлын үзэл баримтлалтай уялдсан байх;	Монгол Улсын Үндэсний Аюулгүй байдлын үзэл баримтлалтай нийцэж байна.
2	29.1.2.тухайн хуулиар зохицуулах нийгмийн харилцаанд хамаарах асуудлыг бүрэн тусгасан байх;	+
3	29.1.3.тухайн хуулиар зохицуулах нийгмийн харилцааны хүрээнээс хальсан асуудлыг тусгахгүй байх;	Хуулийн төсөл зохицуулах харилцаа, хүрээнээс хальсан зүйл байхгүй
4	29.1.4.тухайн хуулиар зохицуулах нийгмийн харилцаанд үл хамаарах хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах буюу хүчингүй болсонд тооцох тухай заалт тусгахгүй байх;	Хуулийн төсөлд зөрчилтэй агуулга байхгүй
5	29.1.5.зүйл, хэсэг, заалт нь хоорондоо зөрчилгүй байх;	Зөрчилтэй заалт байхгүй
6	29.1.6.хэм хэмжээ тогтоогоогүй, тунхагласан шинжтэй буюу нэг удаа хэрэгжүүлэх заалт тусгахгүй байх;	Тийм заалт тусгагдаагүй
7	29.1.7.бусад хуулийн заалтыг давхардуулан заахгүйгээр шаардлагатай бол түүнийг эш татах, энэ тохиолдолд эшлэлийг тодорхой хийж, хуулийн нэр болон хэвлэн нийтэлсэн албан ёсны эх сурвалжийг бүрэн гүйцэд заасан байх;	Энэ төрлийн зөрчилтэй асуудал тогтоогдоогүй
8	29.1.8.тухайн хуулиар зохицуулах нийгмийн харилцаа, хуулийн үйлчлэх хүрээ, эрх зүйн харилцаанд оролцогч хүн, хуулийн этгээдийн эрх, үүрэг, зохицуулалтад удирдлага болгох, харгалзан үзэх нөхцөл байдал, нийтийн эрх зүйн этгээдийн чиг үүрэг, эрх хэмжээ, тэдгээрийг биелүүлэх журам;	Энэ төрлийн зөрчилтэй заалт тусгагдаагүй

9	29.1.9.шаардлагатай тохиолдолд эрх зүйн хэм хэмжээг зөрчсөн этгээдэд хүлээлгэх хариуцлагын төрөл, хэмжээ, хуулийн хүчин төгөлдөр болох хугацаа, хууль буцаан хэрэглэх тухай заалт, хуулийг дагаж мөрдөх журмын зохицуулалт, бусад хуулийн зүйл, заалтыг хүчингүй болсонд тооцох, хасах заалт;	- бусад асуудлаар зөрчилтэй заалт тусгагдаагүй
10	29.1.10.шаардлагатай тохиолдолд бусад хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах болон хууль хүчингүй болсонд тооцох тухай дагалдах хуулийн төслийг боловсруулсан байх;	Дагалдах хуулийн өөрчлөлт байхгүй, мөн хүчингүй болгох хуулийн заалт байхгүй.
11	29.1.11.хуулийн төсөл нь хуулийн зорилго гэсэн зүйлтэй байж болох бөгөөд зорилгод тус хуулиар хангахаар зорьж байгаа иргэний үндсэн эрх, бэхжүүлэх үндсэн зарчим, хүрэх үр дүнг тусгана.	Хуулийн төсөлд энэ талаар тусгаагүй байна

Хуулийн төслийн хэл зүй, найруулга дараах нийтлэг шаардлага		
1	30.1.1.Монгол Улсын Үндсэн хууль, бусад хуульд хэрэглэсэн нэр томъёог хэрэглэх;	+
2	30.1.2.нэг нэр томъёогоор өөр өөр ойлголтыг илэрхийлэхгүй байх;	Энэ төрлийн зөрчил байхгүй
3	30.1.3.үг хэллэгийг монгол хэл бичгийн дүрэмд нийцүүлэн хоёрдмол утгагүй товч, тодорхой, ойлгоход хялбараар бичих;	+
4	30.1.4.хүч оруулсан нэр томъёо хэрэглэхгүй байх;	Тийм нэр томъёо тусгаагүй байна
5	30.1.5.жинхэнэ нэрийг ганц тоон дээр хэрэглэх.	Энэ төрлийн зөрчилтэй асуудал байхгүй

Хуулийн төслийн тусгасан байдал нь Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн 29, 30 дугаар зүйлд нийцсэн байна.

3.3. "Харилцан уялдаа" гэсэн шалгуур үзүүлэлтийн хүрээнд хуулийн төслийг аргачлалд тусгасан хуулийн төслийн үр нөлөөг үнэлэх стандарт асуултуудад хариулах замаар уялдаа холбоог тогтоохын тулд хуулийн төслийг бүхэлд нь авч үзэхээр тооцлоо.

Харилцан уялдаа гэсэн шалгуур үзүүлэлтийн хүрээнд хуулийн төслийн талаар аргачлалын 4.10 дахь заалтад заасан шалгах асуултад хариулах байдлаар үнэлгээг хийлээ:

№	Асуулт	Хариулт	Дүн шинжилгээ
1	Хуулийн төслийн зохицуулалт тухайн хуулийн зорилттой нийцэж байгаа эсэх	Тийм	Төсвийн тухай хуулийн 1 дүгээр зүйлийн "1.1.Энэ хуулийн зорилт нь төсөв, түүний зарчим, тогтолцоо, бүрэлдэхүүн, ангиллыг тогтоож, төсвийн тусгай шаардлагыг хэрэгжүүлэх, төсвийн харилцаанд оролцогчийн эрх, үүрэг, хариуцлагыг тодорхойлж, төсөв боловсруулах,

			батлах, зарцуулах, бүртгэх, тайлагнах, хяналт тавихтай холбогдсон харилцааг зохицуулахад оршино.” гэж заасантай нийцэж байна.
2	Хуулийн төслийн “Хууль тогтоомж” гэсэн хэсэгт заасан хуулиудын нэр тухайн харилцаанд хамаарах хууль мөн эсэх	-	Хуулийн төсөлд асуултад дурдсан хэсэг байхгүй болно.
3	Хуулийн төсөлд тодорхойлсон нэр томъёо тухайн хуулийн төслийн болон бусад хуулийн нэр томъёотой нийцэж байгаа эсэх	-	Хуулийн төсөлд тусгасан нэр томъёо нь Төсвийн болон дагах хуульд заасантай нийцэж байна.
4	Хуулийн төслийн зүйл, заалт тухайн хуулийн төсөл болон бусад хуулийн заалттай нийцэж байгаа эсэх;	Тийм	Хуулийн төсөлд тусгасан зүйл, хэсэг, заалт нь Төсвийн тухай хууль болон бусад хуульд заасантай нийцэж байна.
5	Хуулийн төслийн зүйл, заалт тухайн хуулийн төслийн болон бусад хуулийн заалттай давхардсан эсэх;	Үгүй	Хуулийн төслийн агуулга нь Төсвийн тухай хууль болон бусад хуулийн заалттай давхардсан зохицуулалт байхгүй.
6	Хуулийн төслийг хэрэгжүүлэх этгээдийг тодорхой тусгасан эсэх;	Тийм	-
7	Хуулийн төсөлд шаардлагатай зохицуулалтыг орхигдуулсан эсэх;	Үгүй	Хуулийн төсөлд зохицуулалт шаардлагатай зохицуулалтыг бүрэн тусгасан.
8	Хуулийн төсөлд төрийн байгууллагын гүйцэтгэх чиг үүргийг давхардуулан тусгасан эсэх;	Үгүй	Хуулийн төсөлд ийм зохицуулалт байхгүй
9	Төрийн байгууллагын чиг үүргийг төрийн бус байгууллага, мэргэжлийн холбоодоор гүйцэтгүүлэх боломжтой эсэх;	Үгүй	Хуулийн төсөлд ийм зохицуулалт байхгүй
10	Татварын хуулиас бусад хуулийн төсөлд албан татвар, төлбөр, хураамж тогтоосон эсэх;	Үгүй	Хуулийн төсөлд ийм зохицуулалт байхгүй
11	Тухайн хуулийн төсөлд тусгасан тусгай зөвшөөрөлтэй холбоотой зохицуулалтыг Аж ахуйн үйл ажиллагааны тусгай зөвшөөрлийн тухай хуульд тусгасан эсэх;	Үгүй	Хуулийн төсөлд ийм зохицуулалт байхгүй.
12	Монгол Улсын Үндсэн хууль болон Монгол Улсын олон улсын гэрээнд заасан хүний эрхийг хязгаарласан зохицуулалт тусгасан эсэх;	Үгүй	Монгол Улсын Үндсэн хууль болон Монгол Улсын олон улсын гэрээтэй нийцэж байна.
13	Хуулийн төслийн зүйл, заалт жендэрийн эрх тэгш байдлыг хангасан эсэх;	-	Хуулийн төсөлд ийм зохицуулалт байхгүй
14	Хуулийн төсөлд шударга бус өрсөлдөөнийг бий болгоход чиглэсэн заалт тусгагдсан эсэх;	Үгүй	Хуулийн төсөлд ийм зохицуулалт байхгүй

15	Хуулийн төсөлд авлига, хүнд суртлыг бий болгоход чиглэсэн заалт тусгагдсан эсэх;	Үгүй	Хуулийн төсөлд ийм зохицуулалт байхгүй
16	Хуулийн төсөлд тусгасан хориглосон хэм хэмжээг зөрчсөн этгээдэд хүлээлгэх хариуцлагын талаар тодорхой тусгасан эсэх.	Үгүй	Хуулийн төсөлд ийм зохицуулалт байхгүй

Энэхүү шалгуур үзүүлэлтийн дагуу дүн шинжилгээ хийж үзэхэд хуулийн төслийн зүйл заалт хоорондоо болон Монгол Улсын Үндсэн хууль, хүчин төгөлдөр үйлчилж байгаа хууль, тогтоомжтой давхардсан, зөрчилдсэн зохицуулалт байхгүй байна.

ДӨРӨВ. ҮР ДҮНГ ҮНЭЛЖ, ЗӨВЛӨМЖ ӨГСӨН БАЙДАЛ

Энэхүү үнэлгээний ажлын явцад хуулийн төслийн харилцан уялдаа, хуулийн төслийн давхардал, хийдэл, зөрчлийг арилгах, хуулийн төслийг батлан хэрэгжүүлснээр үүсэж болзошгүй, урьдчилан тооцоогүй үр дагаврыг тодорхойлох зорилгын хүрээнд хүчин төгөлдөр үйлчилж байгаа хууль тогтоомж, уг асуудлын хүрээнд хийгдсэн судалгааг ашиглан дүн шинжилгээ хийх замаар хийж гүйцэтгэлээ.

Дүгнэлт:

Зорилгод хүрэх байдал: Хуулийн төслийн зүйл, заалтууд нь хуулийн төслийн үзэл баримтлалд дэвшүүлсэн зорилгыг биелүүлэх боломжтой байна гэж үзлээ.

Ойлгомжтой байдал: Хуулийн төсөл нь хуулийн нэр, зүйл, зүйлийн доторх заалт гэсэн бүтэцтэй байгаа нь Хууль тогтоомжийн тухай хуульд заасан шаардлагыг хангасан байна. Хуулийн төслийн тусгасан байдал нь Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн 29, 30 дугаар зүйлд нийцсэн байна.

Харилцан уялдаа: Энэхүү шалгуур үзүүлэлтийн хүрээнд хуулийн төсөл нь зүйл заалт хоорондоо болон Монгол Улсын Үндсэн хууль болон хүчин төгөлдөр үйлчилж байгаа хууль тогтоомжтой давхардсан, зөрчилдсэн зохицуулалт агуулаагүй, хуульд заасан шаардлагыг хангасан байна.

Зөвлөмж:

Энэхүү хуулийн төсөлд Хууль тогтоомжийн үр нөлөөг тооцох судлах аргачлалын дагуу холбогдох судалгаа хийгдсэн тул энэхүү судалгааны дүгнэлт, зөвлөмжид үндэслэн хуулийн төсөл нь зорилгодоо хүрэх боломжтой, хуулийн төслийг дагаж мөрдөхөд ойлгомжтой, хэрэгжүүлэх боломжтой байх тул батлуулах боломжтой гэж үзэж байна.

ТӨСВИЙН ТУХАЙ ХУУЛЬД ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ ХУУЛИЙН ТӨСЛИЙН ТАНДАЛТ СУДАЛГАА

НЭГ. Асуудалд дүн шинжилгээ хийх

Тухайн асуудалд олон талаас нь дүн шинжилгээ хийх замаар үүсээд байгаа бодит нөхцөл байдал, түүний учир шалтгааныг олж тогтоох ажиллагаа нь тандан судлах ажиллагааны эхний үе шат бөгөөд шийдвэр шаардсан асуудлын мөн чанар, цар хүрээг тодорхойлох зорилготойгоор хийгдэх болно.

Энэ үе шатыг дараах 3 алхам бүхий ажиллагаагаар хийх болно:

1. Асуудлыг тодорхойлж, тухайн шийдвэрлэх гэж буй асуудлын мөн чанар, цар хүрээг тогтоох;
2. Эрх, хууль ёсны ашиг сонирхол нь хөндөгдөж буй нийгмийн бүлэг, иргэд, аж ахуйн нэгж, байгууллага, бусад этгээдийг тодорхойлох;
3. Тухайн асуудал үүссэн шалтгаан, нөхцөлийг тодорхойлох.

1.1 Асуудлын хамрах хүрээг тогтоох

Төсвийн тухай хуульд өөрчлөлт оруулах хэрэгцээ шаардлагын талаар Монгол улсын хэмжээнд үйл ажиллагаа явуулж буй 328 сум, тосгоны эрүүл мэндийн төвийн дарга, санхүүгийн ажилтнуудаас санал авч ажилласан.

Иймд Төсвийн тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төсөл, үзэл баримтлалыг боловсруулж, холбогдох тандалт судалгаа, үр дагавар, үр нөлөөний тайлангийн хамт цахим хуудсаар дамжуулан санал авч ил тод байдлыг хангасан болно.

1.2 Эрх ашиг хөндөгдөх нийгмийн бүлэг, иргэд, бусад этгээдүүд:

Улсын хэмжээнд үйл ажиллагаа явуулж буй 328 сум, тосгоны эрүүл мэндийн төв, түүнд ажиллаж буй албан хаагчийн эрх ашиг хөндөгдөж байна.

1.3. Тухайн асуудал үүссэн шалтгаан, нөхцөл:

Төсвийн тухай хуулийн 43 дугаар зүйлд төсвийн жил дамжин хэрэгжих арга хэмжээний зохицуулалт хэсэгт тухайн төсвийн жилд ашиглагдаагүй үлдэгдлийг дараагийн жилд үргэлжлүүлэн зарцуулж болохоор тусгасан бөгөөд мөн хуулийн 7 дугаар зүйлийн 7.7 дахь хэсэгт "Энэ хуулийн 43 дугаар зүйлд зааснаас бусад тохиолдолд төсвийн жил дуусахад төсвийн захирагчийн төсөв зарцуулах эрх нь дуусгавар болох бөгөөд төсвийн захирагчийн төсвийн зарцуулагдаагүй үлдэгдлийг тухайн шатны төсвийн ерөнхий дансанд татан төвлөрүүлнэ" гэж заасан байдаг.

Эрүүл мэндийн тухай хуулийн 13 дугаар зүйлийн 13.1 дэх хэсэгт эрүүл мэндийн тусламж, үйлчилгээг Эмнэлгийн тусламж, үйлчилгээ болон Нийгмийн эрүүл мэндийн тусламж, үйлчилгээ гэсэн 2 төрөлтэй байхаар зохицуулсан бөгөөд 2016 оны 4 дүгээр сарын 22-ны өдөр Эмнэлгийн тусламж, үйлчилгээний тухай хууль шинээр батлуулсан. Энэхүү хууль батлагдсантай холбогдуулан Төсвийн тухай хуулийн 7 дугаар зүйлийн 7.9 дэх хэсэгт "Энэ хуулийн 7.7 дахь хэсэгт төрийн болон орон нутгийн өмчийн төрөлжсөн мэргэшлийн эмнэлэг, нэгдсэн эмнэлгийн төсвийн захирагчид хамаарахгүй" гэсэн заалтыг оруулж Эмнэлгийн тусламж, үйлчилгээний тухай хуулийг хүчин төгөлдөр болсон өдрөөс эхлэн дагаж мөрдөхөөр тусгасан.

2020 оны 8 дугаар сарын 20-ны өдрийн эрүүл мэндийн салбарын багц хуулиудад нэмэлт өөрчлөлт оруулж эрүүл мэндийн салбарт санхүүжилтийн цогц шинэчлэлийг үе шаттайгаар хэрэгжүүлж, эрүүл мэндийн байгууллагууд үзүүлсэн

тусламж, үйлчилгээний гүйцэтгэлээр эрүүл мэндийн даатгалын сангаас санхүүжиж байна.

Ийнхүү гүйцэтгэлийн санхүүжилтийн тогтолцоонд шилжсэнээр лавлагаа шатлалын эрүүл мэндийн байгууллагуудын санхүүжилт өмнөх оноос нэмэгдэж, эмч, эмнэлгийн мэргэжилтний цалин хөлсийг гүйцэтгэлд үндэслэн нэмэгдүүлэх, шаардлагатай эм, эмнэлгийн хэрэгсэл, багаж тоног төхөөрөмж, тавилга эд хогшлыг худалдан авах зэрэг олон давуу талыг бий болгосон. Түүнчлэн эрүүл мэндийн байгууллагуудын тухайн төсвийн жилд зарцуулагдаагүй дансны үлдэгдлийг татан төвлөрүүлэхгүй байгаа нь байгууллага хөгжих боломжийг хангаж өгч байна.

Эрүүл мэндийн анхан шатны тусламж, үйлчилгээг салбарын хэмжээнд 328 сум, тосгоны эрүүл мэндийн төв, 207 өрхийн эрүүл мэндийн төв үзүүлж байна. 2022 оны 4 дүгээр сараас эхлэн гүйцэтгэлийн санхүүжилтийн тогтолцоонд шилжүүлсэн бөгөөд 2022 оны төсвийн гүйцэтгэлийн тайлангаар 303 сум, тосгоны эрүүл мэндийн төв 21.1 тэрбум төгрөгийн дансны үлдэгдэлтэй тайлагнасан байна.

Төрийн аудитын тухай хуулийн дагуу төсвийн жилийн санхүүгийн тайлангийн аудитын шалгалтаар сум, тосгоны эрүүл мэндийн төвүүдэд "Төсвийн тухай хуулийн 7 дугаар зүйлийн 7.9 дэх хэсэгт "Энэ хуулийн 7.7 дахь хэсэг төрийн болон орон нутгийн өмчийн төрөлжсөн мэргэшлийн эмнэлэг, нэгдсэн эмнэлгийн төсвийн захирагчид хамаарахгүй" гэж заасан нь дээрх эрүүл мэндийн байгууллагад хамааралгүй байна" гэх үндэслэлээр дансны үлдэгдлийг татан төвлөрүүлэх тухай 2021 онд 114.1 сая төгрөгийн акт, 2022 онд 1.4 тэрбум төгрөгийн зөвлөмж өгсөн байна.

ХОЁР. Асуудлыг шийдвэрлэх зорилго

2.1. Гол зорилго, зорилт

Энэхүү үнэлгээний тайлангийн нэгд заасан асуудлыг шийдвэрлэх хэрэгцээ шаардлага урган гарч байгаатай холбогдуулан Аргачлалын 4-т заасны дагуу асуудлыг шийдвэрлэх ерөнхий зорилгыг дараах байдлаар тодорхойлж байна.

Төсвийн тухай хуульд өөрчлөлт оруулснаар Төсвийн тухай хуулийн хүрээнд үүсээд байгаа зөрчлийг арилгах, дансны үлдэгдлийг төвлөрүүлэхтэй холбогдсон зарим зохицуулалтыг боловсронгуй болно. Иймд Төсвийн тухай хуулийн 7 дугаар зүйлийн 7.9 дэх хэсэгт "Энэ хуулийн 7.7 дахь хэсэгт төрийн болон орон нутгийн өмчийн төрөлжсөн мэргэшлийн эмнэлэг, нэгдсэн эмнэлгийн төсвийн захирагчид хамаарахгүй" гэсэн хэсэгт сум, тосгоны эрүүл мэндийн төвийг нэмж тусгахаар зохицуулалтыг хийсэн.

ГУРАВ. Асуудлыг зохицуулах хувилбарууд, тэдгээрийн харьцуулалт

3.1. Асуудлыг зохицуулах хувилбарууд

Энэхүү үнэлгээний тайлангийн Нэгд заасан асуудлыг шийдвэрлэх боломжтой хувилбаруудыг тогтоож, Аргачлалын 5-д заасны дагуу "зорилгод хүрэх байдал" буюу Төсвийн тухай хуульд өөрчлөлт оруулах хуулийн төсөл боловсруулах замаар нийгэм дээрх бэрхшээлийг арилгах зорилгоор шийдлийг сонгох хувилбарыг Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн 25 дугаар зүйлийн 25.1.3 дахь заалт, Хууль тогтоомжийн хэрэгцээ шаардлагыг урьдчилан тандан судлах аргачлалд тус тус заасны дагуу Хуулийн төсөл боловсруулах шаардлагатай гэж үзэж байна.

Асуудалд дүн шинжилгээ хийх явцад хуулийг батлахгүйгээр асуудлыг шийдвэрлэх гарцуудын талаар тодорхой судалгаанууд хийгдсэн.

- “Тэг” хувилбар буюу хуулийн төсөл боловсруулахаас татгалзах. Энэ тохиолдолд өнөөгийн мөрдөж буй эрх зүйн зохицуулалтын хүрээнд зохицуулалт байх боловч одоо үүсч буй хэрэгцээ шаардлагыг хангах боломжгүй байна. Улмаар эрүүл мэндийн салбарт хийгдэж буй санхүүжилтийн шинэчлэл нь хэрэгжих түвшиндээ уялдаа холбоогүй байх болно. Хуулийн төслийг боловсруулахгүй байх нь үүсч буй хүндрэлийг шийдвэрлэх боломжгүйд хүрэхээр байна.
- Хэвлэл мэдээлэл болон бусад арга хэрэгслээр дамжуулан олон нийтийг соён гэгээрүүлэх. Уг асуудал нь хуулиар шууд зохицуулагдах харилцаа учир хуулийн төсөл боловсруулах шаардлагатай.
- Зах зээлийн механизмаар төрөөс зохицуулалт хийх. Боломжгүй.
- Төрөөс санхүүгийн интервенц хийх. Төрөөс санхүүгийн интервенц хийх буюу шууд мөнгөн хэлбэрийн дэмжлэг үзүүлэх аргаар зохицуулах боломжгүй юм. Энэ нь зарчим буюу бодлого төлөвлөх, хэрэгжилтийг хангах процессын зохицуулалт болно.
- Төрийн бус байгууллага, хувийн хэвшлээр тодорхой чиг үүргийг гүйцэтгүүлэх. Төсвийн асуудал нь Үндсэн хуулийн дагуу Засгийн газрын бүрэн эрх, батлах асуудал нь УИХ-ын бүрэн эрх тул бусад этгээдээр гүйцэтгүүлэх боломжгүй харилцаа юм.
- Захиргааны шийдвэр гаргах. Үндсэн хуульд зааснаар төсөв, төсвийн тусгай шаардлагыг хуулиар тогтоож өгсөн бөгөөд уг харилцааг хуулиар зохицуулах зайлшгүй шаардлагатай учир захиргааны шийдвэр гаргах арга замаар шийдвэрлэх боломжгүй юм.
- Хууль тогтоомжийн төсөл боловсруулах. Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн 5 дугаар зүйлийн 5.1-д заасны дагуу хуулийн төсөл батлах замаар шийдвэрлэх боломжтой юм.

3.2. Зохицуулалтын хувилбаруудын эерэг болон сөрөг талыг харьцуулсан тухай

Зорилгод хүрэх байдал: Зорилгод хүрэх байдлыг өмнө хийгдсэн судалгаа, санал асуулга, ашиг сонирхол нь хөндөгдөж байгаа этгээдүүд болон салбарын мэргэжилтнүүдийн санал зэргийг үндэслэн тодорхойллоо.

Тэг хувилбарыг сонгосноор тухайн асуудал шийдвэрлэгдэхгүй орхигдох сөрөг талтай.

Хэвлэл мэдээлэл болон бусад арга хэрэгслээр дамжуулан олон нийтийг соён гэгээрүүлэх хувилбарыг сонгосноор тухайн харилцааг зохицуулах боломжгүй тул уг хувилбарыг сонгох боломжгүй байна.

Зах зээлийн механизмаар төрөөс зохицуулалт хийх болон төрөөс санхүүгийн интервенц хийх хувилбарыг сонгосноор төрөөс санхүүгийн интервенц хийх буюу шууд мөнгөн хэлбэрийн дэмжлэг үзүүлэх аргаар зохицуулах боломжгүй юм.

Төрийн бус байгууллага, хувийн хэвшлээр тодорхой чиг үүргийг гүйцэтгүүлэх хувилбарыг сонгосноор боломжгүй бөгөөд хуульд заасны дагуу төрийн байгууллага өөрөө хариуцан гүйцэтгэх шаардлагатай.

Захиргааны шийдвэр гаргах хувилбар сонгосноор бүрэн хэрэгжилтийг хангах боломжгүй юм.

Зардал, үр өгөөжийн харьцаа: Хуулийн төсөл баталснаар нэмэлт зардал гарахгүй тул зардлын тооцоо хийх шаардлагагүй.

3.3. Хамгийн үр дүнтэй хувилбарын тухай

Энэхүү тандан судалгааг хийх явцад зохицуулалтын нэг л хувилбар буюу хууль тогтоомжийн төслийг боловсруулах хувилбарыг сонгон авсан болно. Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн 5.1-т заасны дагуу хуулийн төсөл боловсруулан хуулийн төсөл батлах замаар шийдвэрлэх боломжтой гэж үзсэн.

ДӨРӨВ. Зохицуулалтын хувилбарын үр нөлөөний талаар

Аргачлалын 5.5-т заасны дагуу хуулийн төсөл боловсруулах нэг хувилбарыг сонгосон ба үүнтэй холбогдуулан сонгосон нэг хувилбарын үр нөлөөг Аргачлалын 6-д заасны дагуу ерөнхий асуултуудад хариулах замаар дүгнэлтийг нэгтгэн гаргалаа.

4.1. Хүний эрх, нийгэм, эдийн засаг, байгаль орчинд үзүүлэх үр нөлөө

4.1.1. Хүний эрхэд үзүүлэх үр нөлөө

Хуулийн төсөл боловсруулах хувилбар нь хүний эрхийн суурь зарчмуудад нийцэж байгаа нь Аргачлалын 6.2-т заасан хүний эрхэд үзүүлэх үр нөлөөний суурь асуултын хариулт /Хавсралт хүснэгт 1/-аас харагдаж байна.

4.1.2. Эдийн засагт үзүүлэх үр нөлөө

Улсын төсөвт өөрчлөлт орохгүй бөгөөд бусад захиргааны байгууллага хуулийн этгээдэд ачаалал үүсгэхгүй нь Аргачлалын 6.2-т заасан эдийн засагт үзүүлэх үр нөлөөний суурь асуултын хариулт /Хавсралт хүснэгт 2/-оос харагдаж байна.

4.1.3. Нийгэмд үзүүлэх үр нөлөө

Хуулийн төсөл боловсруулах хувилбарын хувьд Аргачлалын 6.2-т заасан нийгэмд үзүүлэх үр нөлөөний суурь асуултын хариулт /Хавсралт хүснэгт 3/-аас харахад нийгэмд үзүүлэх ямар нэг сөрөг үр нөлөө байхгүй ба иргэдэд эерэгээр нөлөөлөхөөр байна.

4.1.4. Байгаль орчинд үзүүлэх нөлөө

Аргачлалын 6.2-т заасан байгаль орчинд үзүүлэх үр нөлөөний суурь асуултын хариулт /Хавсралт-4/-аас харахад хуулийн төсөл боловсруулах хувилбар нь байгаль орчинд ямар нэгэн шууд болон шууд бус сөрөг нөлөө үзүүлэхгүй байна.

4.2. Монгол Улсын Үндсэн хууль, Монгол Улсын олон улсын гэрээ, бусад хууль тогтоомжтой нийцэж байгаа эсэх талаар

Монгол Улсын Үндсэн хуулийн зарчим, зохицуулалтын хүрээнд нийцүүлэн хуулийн өөрчлөлтийн төсөл боловсруулагдсан болно. Монгол Улсын нэгдэн орсон олон улсын нийт гэрээтэй тогтоолын төслийн агуулга нь зөрчилдсөн зүйл байхгүй болно.

ТАВ. ЗӨВЛӨМЖ

Аргачлалын 9-д заасны дагуу энэхүү үнэлгээний тайлангийн 5 дахь хэсгийн “Зохицуулалтын хувилбаруудыг харьцуулсан дүгнэлт”, Төсвийн тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төслийн нийгмийн хэрэгцээ, шаардлага болон Монгол Улсын Үндсэн хууль болон бусад хуульд нийцүүлж, нийгмийн харилцаанд үүсэж байгаа нөхцөл байдлыг сайжруулах зорилгын хүрээнд хуулийн төслийг боловсруулж, батлуулах нь зүйтэй гэсэн саналыг хууль санаачлагчдад хүргүүлж байна.

**ХҮНИЙ ЭРХ, ЭДИЙН ЗАСАГ, НИЙГЭМ, БАЙГАЛЬ ОРЧИНД ҮЗҮҮЛЭХ
ҮР НӨЛӨӨНИЙ ТАНДАЛТЫН СУДАЛГАА ХҮНИЙ ЭРХЭД ҮЗҮҮЛЭХ ҮР НӨЛӨӨ**

Үзүүлэх үр нөлөө	Холбогдох асуулт	Хариулт	Тайлбар
1.Хүний эрхийн суурь зарчмуудад нийцэж байгаа эсэх	1.1.Ялгаварлан гадуурхахгүй ба тэгш байх		
	1.1.1.Ялгаварлан гадуурхахыг хориглох эсэх	Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
	1.1.2.Ялгаварлан гадуурхсан буюу аль нэг бүлэгт давуу байдал үүсгэх эсэх	Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
	1.1.3.Тодорхой эмзэг бүлгийн нөхцөл байдлыг сайжруулах зорилгоор авч хэрэгжүүлэх арга хэмжээ бол олон улсын болон үндэсний хууль тогтоомжид заасан хүний эрхийн хэм хэмжээтэй нийцэж байгаа эсэх	Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
	1.2.Оролцоог хангах		
	1.2.1.Зохицуулалтын хувилбарыг сонгохдоо оролцоог хангасан эсэх, ялангуяа эмзэг бүлэг, цөөнхийн оролцоо боломжийг бүрдүүлсэн эсэх	Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
	1.2.2.Зохицуулалтыг бий болгосноор эрх, хууль ёсны ашиг сонирхол нь хөндөгдөж байгаа, эсхүл хөндөгдөж болзошгүй иргэдийг тодорхойлсон эсэх	Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
	1.3.Хууль дээдлэх зарчим ба сайн засаглал, хариуцлага		
	1.3.1.Зохицуулалтыг бий болгосноор хүний эрхийг хөхүүлэн дэмжих, хангах, хамгаалах явцад ахиц дэвшил гарах эсэх	Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
	1.3.2.Зохицуулалтын хувилбар нь хүний эрхийн Монгол Улсын олон улсын гэрээ, хүний эрхийг хамгаалах механизмийн талаар НҮБ-аас өгсөн зөвлөмжид нийцэж байгаа эсэх	Тийм	Монгол Улсын нэгдэн орсон Олон улсын гэрээнд аливаа байдлаар харшлаагүй.
1.3.3.Хүний эрхийг зөрчигчдөд хүлээлгэх хариуцлагыг тусгах эсэх	Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй	
2.Хүний эрхийг хязгаарласан зохицуулалт агуулсан эсэх	2.1.Зохицуулалт нь хүний эрхийг хязгаарлах тохиолдолд энэ нь хууль ёсны ашиг сонирхолд нийцсэн эсэх	Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
	2.2.Хязгаарлалт тогтоох нь зайлшгүй эсэх	Үгүй	Ямар нэгэн хязгаарлалт тогтоохгүй
3.Эрх агуулагч	3.1.Зохицуулалтын хувилбарт хамаарах бүлгүүд буюу эрх агуулагчдыг тодорхойлсон эсэх	Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй.
	3.2.Эрх агуулагчдыг эмзэг байдлаар нь ялгаж тодорхойлсон эсэх	Үгүй	Ямар нэгэн байдлаар ялгаж тодорхойлоогүй
	3.3.Зохицуулалтын хувилбар нь энэхүү эмзэг бүлгийн нөхцөл байдлыг харгалзан үзэж, тэдний эмзэг байдлыг дээрдүүлэхэд чиглэсэн эсэх	Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
	3.4.Эрх агуулагчдын, ялангуяа эмзэг бүлгийн ялгаатай хэрэгцээг тооцсон мэдрэмжтэй зохицуулалтыг тусгах эсэх (хөгжлийн	Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй

	бэрхшээлтэй, үндэстний цөөнх, хэлний цөөнх, гагцхүү эдгээрээр хязгаарлахгүй)		
4.Үүрэг хүлээгч	4.1.Үүрэг хүлээгчдийг тодорхойлсон эсэх	Тийм	Төр үүрэг хүлээнэ
5.Жендэрийн эрх тэгш байдлыг хангах тухай хуульд нийцүүлсэн эсэх	5.1.Жендэрийн үзэл баримтлалыг тусгасан эсэх	Үгүй	Жендэрийн эрх хөндөгдөхгүй болно.
	5.2.Эрэгтэй, эмэгтэй хүний тэгш эрх, тэгш боломж, тэгш хандлагын баталгааг бүрдүүлэх эсэх	Үгүй	Жендэрийн эрх хөндөгдөхгүй болно.

ЭДИЙН ЗАСАГТ ҮЗҮҮЛЭХ ҮР НӨЛӨӨ

Үзүүлэх үр нөлөө	Холбогдох асуулт	Хариулт	Тайлбар
1.Дэлхийн зах зээлд эрсэлдэх чадвар	1.1.Дотоодын аж ахуйн нэгж болон гадаадын хөрөнгө оруулалттай аж ахуйн нэгж хоорондын эрсэлдөөнд нөлөө үзүүлэх эсэх	Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
	1.2.Хил дамнасан хөрөнгө оруулалтын шилжилт хөдөлгөөнд нөлөө үзүүлэх эсэх (эдийн засгийн байршил өөрчлөгдөхийг оролцуулан)	Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
	1.3.Дэлхийн зах зээлд дээрх таагүй нөлөөллийг Монголын зах зээлд орж ирэхээс хамгаалахад нөлөөлж чадах эсэх	Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
2.Дотоодын зах зээлийн эрсэлдэх чадвар болон тогтвортой байдал	2.1.Хэрэглэгчдийн шийдвэр гаргах боломжийг бууруулах эсэх	Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
	2.2.Хязгаарлагдмал өрсөлдөөний улмаас үнийн хөөрөгдлийг бий болгох эсэх	Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
	2.3.Зах зээлд шинээр орж ирж байгаа аж ахуйн нэгжид бэрхшээл, хүндрэл бий болгох эсэх	Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
	2.4.Зах зээлд шинээр монополийг бий болгох эсэх	Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
3.Аж ахуйн нэгжийн үйлдвэрлэлийн болон захиргааны зардал	3.1.Зохицуулалтын хувилбарыг хэрэгжүүлснээр аж ахуйн нэгжид шинээр зардал үүсэх эсэх	Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
	3.2.Санхүүжилтийн эх үүсвэр олж авахад нөлөө үзүүлэх эсэх	Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
	3.3.Зах зээлээс тодорхой бараа бүтээгдэхүүнийг худалдан авахад хүргэх эсэх	Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
	3.4.Бараа бүтээгдэхүүний борлуулалтад ямар нэг хязгаарлалт, эсхүл хориг тавих эсэх	Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
	3.5.Аж ахуйн нэгжийг үйл ажиллагаагаа зогсооход хүргэх эсэх	Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
4.Мэдээлэх үүргийн улмаас үүсч захиргааны зардлын ачаалал	4.1.Хуулийн этгээдэд захиргааны шинж чанартай нэмэлт зардал (Тухайлбал, мэдээлэх, тайлан гаргах г.м) бий болгох эсэх	Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
5.Өмчлөх эрх	5.1.Өмчлөх эрхийг (үл хөдлөх, хөдлөх эд хөрөнгө, эдийн бус баялаг зэргийг) хөндсөн зохицуулалт бий болох эсэх	Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
	5.2.Өмчлөх эрх олж авах, шилжүүлэх болон хэрэгжүүлэхэд хязгаарлалт бий болгох эсэх	Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
	5.3.Оюуны өмчийн (патент, барааны тэмдэг, зохиогчийн эрх зэрэг) эрхийг хөндсөн зохицуулалт бий болгох эсэх	Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй

6.Инноваци болон судалгаа шинжилгээ	6.1.Судалгаа шинжилгээ, нээлт хийх, шинэ бүтээл гаргах асуудлыг дэмжих эсэх	Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
	6.2.Үйлдвэрлэлийн шинэ технологи болон шинэ бүтээгдэхүүн нэвтрүүлэх, дэлгэрүүлэхийг илүү хялбар болгох эсэх	Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
7.Хэрэглэгч болон гэр бүлийн төсөв	7.1.Хэрэглээний үнийн түвшинд нөлөө үзүүлэх эсэх	Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
	7.2.Хэрэглэгчдийн хувьд дотоодын зах зээлийг ашиглах боломж олгох эсэх	Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
	7.3.Хэрэглэгчдийн эрх ашигт нөлөөлөх эсэх	Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
	7.4.Хувь хүний/гэр бүлийн санхүүгийн байдалд (шууд буюу урт хугацааны туршид) нөлөө үзүүлэх эсэх	Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
8.Тодорхой бүс нутаг, салбарууд	8.1.Тодорхой бүс нутагт буюу тодорхой нэг чиглэлд ажлын байрыг шинээр бий болгох эсэх	Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
	8.2.Тодорхой бүс нутагт буюу тодорхой нэг чиглэлд ажлын байр багасгах чиглэлээр нөлөө үзүүлэх эсэх	Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
	8.3.Жижиг, дунд үйлдвэр, эсхүл аль нэг салбарт нөлөө үзүүлэх эсэх	Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
9.Төрийн захиргааны байгууллага	9.1.Улсын төсөвт нөлөө үзүүлэх эсэх	Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
	9.2.Шинээр төрийн байгууллага байгуулах, эсхүл төрийн байгууллагад бүтцийн өөрчлөлт хийх шаардлага тавигдах эсэх	Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
	9.3.Төрийн байгууллагад захиргааны шинэ чиг үүрэг бий болгох эсэх	Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
10.Макро эдийн засгийн хүрээнд	10.1.Эдийн засгийн өсөлт болон ажил эрхлэлтийн байдалд нөлөө үзүүлэх эсэх	Тийм	Эерэг нөлөө үзүүлнэ.
	10.2.Хөрөнгө оруулалтын нөхцөлийг сайжруулах, зах зээлийн тогтвортой хөгжлийг дэмжих эсэх	Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
	10.3.Инфляц нэмэгдэх эсэх	Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
11.Олон улсын харилцаа	11.1.Монгол Улсын олон улсын гэрээтэй нийцэж байгаа эсэх	Тийм	Олон улсын гэрээ, хэлэлцээртэй нийцнэ.

НИЙГЭМД ҮЗҮҮЛЭХ ҮР НӨЛӨӨ

Үзүүлэх үр нөлөө	Холбогдох асуулт	Хариулт	Тайлбар
1.Ажил эрхлэлтийн байдал, хөдөлмөрийн зах зээл	1.1.Шинээр ажлын байр бий болох эсэх	Үгүй	Шинээр ажлын байр бий болохгүй
	1.2.Шууд болон шууд бусаар ажлын байрны цомхтгол бий болгох эсэх	Үгүй	Ажлын байрны цомхтгол байхгүй.
	1.3.Тодорхой ажил мэргэжлийн хүмүүс болон хувиараа хөдөлмөр эрхлэгчдэд нөлөө үзүүлэх эсэх	Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
	1.4.Тодорхой насны хүмүүсийн ажил эрхлэлтийн байдалд нөлөөлөх эсэх	Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
2.Ажлын стандарт, хөдөлмөрлөх эрх	2.1.Ажлын чанар, стандартад нөлөөлөх эсэх	Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
	2.2.Ажилчдын эрүүл мэнд, хөдөлмөрийн аюулгүй байдалд нөлөөлөх эсэх	Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
	2.3.Ажилчдын эрх, үүрэгт шууд болон шууд бусаар нөлөөлөх эсэх	Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
	2.4.Шинээр ажлын стандарт гаргах эсэх	Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
	2.5.Ажлын байранд технологийн шинэчлэлийг хэрэгжүүлэхтэй холбогдсон өөрчлөлт бий болгох эсэх	Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
3.Нийгмийн тодорхой бүлгийг хамгаалах асуудал	3.1.Шууд болон шууд бусаар тэгш бус байдал үүсгэх эсэх	Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
	3.2.Тодорхой бүлэг болон хүмүүст сөрөг нөлөө үзүүлэх эсэх. Тухайлбал, эмзэг бүлэг, хөгжлийн бэршээлтэй иргэд, ажилгүй иргэд, үндэстний цөөнхөд гэх мэт	Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
	3.3.Гадаадын иргэдэд илэрхий нөлөөлөх эсэх	Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
4.Төрийн удирдлага, сайн засаглал, шүүх эрх мэдэл, хэвлэл мэдээлэл, ёс суртахуун	4.1.Засаглалын харилцаанд оролцогчдод нөлөөлөх эсэх	Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
	4.2.Төрийн байгууллагуудын үүрэг, үйл ажиллагаанд нөлөөлөх эсэх	Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
	4.3.Төрийн захиргааны албан хаагчдын эрх, үүрэг, харилцаанд нөлөөлөх эсэх	Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
	4.4.Иргэдийн шүүхэд хандах, асуудлаа шийдвэрлүүлэх эрхэд нөлөөлөх эсэх	Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
	4.5.Улс төрийн нам, төрийн бус байгууллагын үйл ажиллагаанд нөлөөлөх эсэх	Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
5.Нийтийн эрүүл мэнд, аюулгүй байдал	5.1.Хувь хүн/нийт хүн амын дундаж наслалт, өвчлөлт, нас баралтын байдалд нөлөөлөх эсэх	Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
	5.2.Зохицуулалтын хувилбарын улмаас үүсэх дуу чимээ, агаар,	Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй

	хөрсний чанарын өөрчлөлт хүн амын эрүүл мэндэд сөрөг нөлөө үзүүлэх эсэх		
	5.3.Хүмүүсийн амьдралын хэв маяг (хооллолт, хөдөлгөөн, архи, тамхины хэрэглээ)-т нөлөөлөх эсэх	Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
6.Нийгмийн хамгаалал, эрүүл мэнд, боловсролын систем	6.1.Нийгмийн үйлчилгээний чанар, хүртээмжид нөлөөлөх эсэх	Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
	6.2.Ажилчдын боловсрол, шилжилт хөдөлгөөнд нөлөөлөх эсэх	Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
	6.3.Иргэдийн боловсрол (төрийн болон хувийн хэвшлийн боловсролын байгууллага) олох, мэргэжил эзэмших, давтан сургалтад хамрагдахад сөрөг нөлөө үзүүлэх эсэх	Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
	6.4.Нийгмийн болон эрүүл мэндийн үйлчилгээ авахад сөрөг нөлөө үзүүлэх эсэх	Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
	6.5.Их, дээд сургуулиудын үйл ажиллагаа, өөрийн удирдлагад нөлөөлөх эсэх	Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
7.Гэмт хэрэг, нийгмийн аюулгүй байдал	7.1.Нийгмийн аюулгүй байдал, гэмт хэргийн нөхцөл байдалд нөлөөлөх эсэх	Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
	7.2.Хуулийг албадан хэрэгжүүлэхэд нөлөөлөх эсэх	Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
	7.3.Гэмт хэргийн илрүүлэлтэд нөлөө үзүүлэх эсэх	Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
	7.4.Гэмт хэргийн хохирогчид, гэрчийн эрхэд сөрөг нөлөө үзүүлэх эсэх	Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
8.Соёл	8.1.Соёлын өвийг хамгаалахад нөлөө үзүүлэх эсэх	Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
	8.2.Хэл, соёлын ялгаатай байдал бий болгох эсэх, эсхүл уг ялгаатай байдалд нөлөөлөх эсэх	Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
	8.3.Иргэдийн түүх, соёлоо хамгаалах оролцоонд нөлөөлөх эсэх	Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй

БАЙГАЛЬ ОРЧИНД ҮЗҮҮЛЭХ ҮР НӨЛӨӨ

Үзүүлэх үр нөлөө	Холбогдох асуулт	Хариулт	Тайлбар
1. Агаар	1.1. Зохицуулалтын хувилбарын үр дүнд агаарын бохирдлыг нэмэгдүүлэх эсэх	Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
2. Зам тээвэр, түлш, эрчим хүч	2.1. Тээврийн хэрэгслийн түлшний хэрэглээг нэмэгдүүлэх/бууруулах эсэх	Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
	2.2. Эрчим хүчний хэрэглээг нэмэгдүүлэх эсэх	Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
	2.3. Эрчим хүчний үйлдвэрлэлд нөлөө үзүүлэх эсэх	Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
	2.4. Тээврийн хэрэгслийн агаарын бохирдлыг нэмэгдүүлэх эсэх	Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
3. Ан амьтан, ургамлыг хамгаалах	3.1. Ан амьтны тоо хэмжээг бууруулах эсэх	Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
	3.2. Ховордсон болон нэн ховор амьтан, ургамалд сөргөөр нөлөөлөх эсэх	Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
	3.3. Ан амьтдын нүүдэл, суурьшилд сөргөөр нөлөөлөх эсэх	Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
	3.4. Тусгай хамгаалалттай газар нутагт сөргөөр нөлөөлөх эсэх	Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
4. Усны нөөц	4.1. Газрын дээрх ус болон гүний ус, цэвэр усны нөөцөд сөргөөр нөлөөлөх эсэх	Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
	4.2. Усны бохирдлыг нэмэгдүүлэх эсэх	Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
	4.3. Ундны усны чанарт нөлөөлөх эсэх	Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
5. Хөрсний бохирдол	5.1. Хөрсний бохирдолтод нөлөө үзүүлэх эсэх	Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
	5.2. Хөрсийг эвдэх, ашиглагдсан талбайн хэмжээг нэмэгдүүлэх эсэх	Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
6. Газрын ашиглалт	6.1. Ашиглагдаагүй байсан газрыг ашиглах эсэх	Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
	6.2. Газрын зориулалтыг өөрчлөх эсэх	Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
	6.3. Экологийн зориулалтаар хамгаалагдсан газрын зориулалтыг өөрчлөх эсэх	Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
7. Нөхөн сэргээгдэх/нөхөн сэргээгдэхгүй байгалийн баялаг	7.1. Нөхөн сэргээгдэх байгалийн баялгийг өөрөө нөхөн сэргээгдэх чадавхийг нь алдагдуулахгүйгээр зохистой ашиглах эсэх	Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй
	7.2. Нөхөн сэргээгдэхгүй байгалийн баялгийн ашиглалт нэмэгдэх эсэх	Үгүй	Ямар нэгэн сөрөг нөлөө байхгүй

ТӨСВИЙН ТУХАЙ ХУУЛЬД ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ ХУУЛИЙН ТӨСЛИЙН ЗАРДЛЫН ТООЦОО ТАЙЛАН

Удиртгал

Хууль тогтоомжийн тухай хуулийн 18 дугаар зүйлийн 18.1 дэх хэсэгт “Хууль тогтоомжийн төслийг баталснаар тухайн хууль тогтоомжийн үйлчлэх хүрээнд хамрагдах иргэн, хуулийн этгээд, төрийн байгууллагын үйл ажиллагаанд үүсэх зардлын тооцоог тухай бүр гаргаж, зардал, үр өгөөжийн харьцааг энэ хуулийн 12.1.4-т заасан аргачлалын дагуу тодорхойлно” гэж заасны дагуу Төсвийн тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай хууль батлагдсанаар үйл ажиллагаанд үүсэх зардлыг Монгол Улсын Засгийн газрын 2016 оны 59 дүгээр тогтоолын 4 дүгээр хавсралтаар батлагдсан “Хууль тогтоомжийг хэрэгжүүлэхтэй холбогдон гарах зардлын тооцоо хийх аргачлал”-ын дагуу урьдчилсан байдлаар тооцлоо.

ИРГЭНИЙ ҮҮСЭХ ЗАРДАЛ

Төсвийн тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төсөл батлагдсанаар иргэнд санхүүгийн нөлөөлөл үүсэхгүй. Иргэнд төрийн үйлчилгээ авах төлбөр, хураамж гарахгүй.

ХУУЛИЙН ЭТГЭЭДИЙН ЗАРДАЛ

Төсвийн тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төсөл батлагдсанаар хуулийн этгээдэд санхүүгийн нөлөөлөл үүсэхгүй. Аж ахуй нэгжийн үйл ажиллагааны хувьд нэмэлт орон тоо гарах, шинэ ажлын байрны шаардахгүй, нэмэлт зардал гарахгүй.

УЛСЫН ТӨСӨВТ ҮҮСЭХ ЗАРДЛЫН ТООЦОО

Төсвийн тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төсөл батлагдсанаар улсын төсөвт санхүүгийн нөлөөлөл үүсэхгүй. Шинээр ажлын байр бий болохгүй, нэмэлт зардлын тооцоо гарахгүй.

-----oOo-----

Мэдээний ангилал

Мэдээний мэдээ

Хөрөнөөр хөрөнгө оруулалт, хөрөнгийн зах зээл, хөрөнгийн зах зээлийн үйлчилгээний байгууллагын үйл ажиллагаа, хөрөнгийн зах зээлийн үйлчилгээний байгууллагын үйл ажиллагаа

Хөрөнөөр хөрөнгө оруулалт, хөрөнгийн зах зээл, хөрөнгийн зах зээлийн үйлчилгээний байгууллагын үйл ажиллагаа

Хөрөнгийн мэдээ

Сошиалд дагаарай

Төсвийн тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төсөлд санал авч байна.

2024.09.11.14.01

Хуулийн төсөлтэй танилцаж хөрөнгөдөх саналав Санхүү, эдийн засгийн газарт гэж үзэглэн элбан бичгээр болон batchimeq бие тоо.gov.mn хаягаар 2023 оны 06 дугаар сөрөн 23-ны өдрийн дотор 10000 хувиар хүсье

Хавсралт 2-ийг

1 Хуулийн төсөл.PDF

2 Хуулийн төслийн танилцуулга.PDF

Холбоотой мэдээ, мэдээлэл

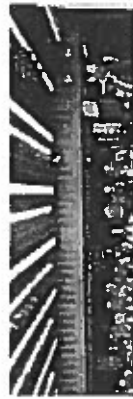
ХҮҮХДИЙН ТАРГАЛАЛТ 6,7
ДАХИН НЭМЭГДСЭН НЬ ШИМ
ТЭЖЭЭЛ БАГАТАЙ.

"ЭНХЭЭ-МЭНДЭЭ" ХҮҮХЭЛДЭЙН
БААТРУУД ХҮҮХЭД БАГАЧУУДАД
ЭРҮҮЛ МЭНДИЙН ЗӨВЛӨГӨӨ

ТҮЛЭНХИЙН ТӨВ БҮРЭН
АШИГЛАЛТАД ОРЛОО

МАНАЙ УЛСЫН 45-69 НАСНЫ
ХОЁР ХҮН ТУТМЫН НЭГ НЬ
ХАЛДВАРТ БУС ӨВЧНӨӨР

"МОНПЭН САНААЧИЛГА" ЗАГВАР
ТӨСӨЛ ӨВӨРХАНГАЙД НЭЭЛТЭЭ
ХИЙЛЭЭ

С. ЧИНЗОРИГ-ЭХНИЙ ЭЭЛЖИНД
СУМЫН ЭМБ-ЫН СУВИЛАГЧИЙН
ҮНДСЭН ЦАЛИНГ 30 ХУВИАР

ТӨСВИЙН ТУХАЙ ХУУЛЬД ӨӨРЧЛӨЛТ ОРУУЛАХ ТУХАЙ ХУУЛИЙН
ТӨСЛИЙГ БОЛОВСРУУЛСАН АЖЛЫН ХЭСГИЙН БҮРЭЛДЭХҮҮН

1. Л.Лувсан ЭМЯ-ны Санхүү, эдийн засгийн газрын дарга
2. Л.Мөнхцэцэг ЭМЯ-ны Санхүү, эдийн засгийн газрын Санхүү,
даатгалын хэлтсийн дарга
3. Ш.Мөнгөнцэцэг ЭМЯ-ны Төрийн захиргааны удирдлагын газрын
Хуулийн хэлтсийн шинжээч
4. Б.Батчимэг ЭМЯ-ны Санхүү, эдийн засгийн газрын Санхүү, даатгалын
хэлтсийн ахлах мэргэжилтэн